

У Житомирі комітет з присудження Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка визначив нових лавреатів

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАПН України

Антипутінська (антиросійська) тема нещодавнього просвітянського круглого столу на Хрещатику змушує знову й знову виокремлювати найпосутніші контенти нашої борні з “рузькомірською” тирацією.

Як важливо в умовах жорстокої загарбницької війни москвитів проти України вберегти людей від ординського лиха, захистити правду від облуди. Адже війна з боку московії, маючи екзистенційний характер, означає для нашого народу сенс виживання – бути чи не бути. Тому не тільки фізичне нищення, але й духовне, культурне, ідентичне, психоментальне знекорінення українства, витолочення його національної пам’яті та винародовлення є стратегічною складовою цієї суто геноцидної агресії, яку продовжує здійснювати здичавіла московщина, оскільки для неї “невіршеним” залишається українське питання.

Незабаром виповниться 100 років відтоді, як Д. Донцов у статті “Той перший”, аналізуючи імперські устремління московського царства, зазначив, що “без забезпечення українського тилу немає перемоги на європейському фронті, без Полтави – немає петербурга, без України – російської імперії”. Минуло три століття, а в мутних головах цього плесбу разом із його заправилами нічого не змінилося, хіба що побільшало каламуті. Інакше не могло й бути, адже навіть їхні “найуспішніші” не могли прищепити, щоби прижилось, свободу з деспотією, а освіту – з рабством. Однак варто відзначити, що їм все-таки вдалось сотворити своєрідного колективного мутанта-раба, що воліє мовчати і не повставати, задовольняючись, будучи вдячним, тільки покорюю. Але таке створіння, на жаль, не обмежується рабською покірністю, служивістю, знеособленістю, колінопоклонністю, а й нетерпимістю до “іншого”, що переросло в патологічну ненависть, мабуть, за саме те небажання “інших” бути “ними”. Згодом ці виразки нелюдськості у ставленні до людяності стають не просто усталеною традицією, передаючись через покоління

Дещо про мерзенність путінізму (рашизму)

Днями ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка провело чергову конференцію із серії “Проблеми національної безпеки України” на тему “Створення антипутінської коаліції – нагальна проблема сьогодення”.

В обговоренні цієї актуальної теми взяли участь відомі громадські діячі та науковці: Павло Мовчан, Олесь Доній, Віктор Жердицький, Назар Мухачов, Володимир Семистяга, Георгій Філіпчук, Сергій Присухін, Сергій Мельничук, Леонід Мужук, Петро Чернега, Василь Марочко, Віталій Юрченко та інші.

Роздуми Георгія Філіпчука щодо піднятих на конференції проблем читайте в його статті.

ня, вони постають головним складником державної політики москвитів, основою їхньої культури, літератури, освіти, мистецтва, всієї системи “виховання”.

І ось наділений такими нечеснотами народ, яким правлять деспоти та людиноненавистники, століттями отримуючи (й підтримуючи) у спадок державу, що жодним чином ніколи не сприяла творенню “олюдненої” людини, ні з того, ні з сього з ричанням претензійно сповіщає на весь світ про нове месіанство, особливу “православно-диявольську” цивілізацію, надумане й сфальшоване “право” на колонізацію (загарбання) “своїх” історичних земель.

Ця різномірна етнографічна маса, не маючи своєї й поцупивши чужі історії, хтиво й оскаженіло намагається, йдучи дорогою грабев, убивств і поневолень, упокорити та знищити всіх і вся, хто відмінний від ординського образу, не хоче та не може уподібнюватися потворно-кремлівському виширу.

Але при цьому відбувається безупинне й зухвале намагання москвитів претендувати на злотворну роль глобального “лідера” та “творця” не сотвореного ними, на щастя, світу, а лише покороєного їхньою імперською кровожерністю. Все оце сатанинство, огорнуте в “кірлову”

тогу “священної війни”, є протиприродним й антилюдським явищем, бо ніколи не можна стати тим, чим за волею Божою не велено бути.

Згадуються мудрі думки Й. Гердера в “Листах для заохочення гуманності”, написаних великим філософом наприкінці XVIII століття, коли в Україні ще лютувала біснувата екатерина II. У цих писемних переконаннях нібито закладені посили для нині сущих, яким нагадують, що “настав час зрозуміти всім, що стати кимось можна тільки на тому місці, на якому ти стоїш і на якому ти маєш бути”.

Реальність сьогодення є такою, що рашистський молох увімстився на крові його усталеного “лобного” місця на “красной” площі, а тому якимось іншим йому вже не бути до скону, лише вбивцею, мародером, гвалтівником. І марними видаються його старання та спроби (починаючи від агресії в Україні і завершуючи фарисейським базіканням в ООН) великою брехнею й насильством змінити межі власної підлості, бо коли ти (за Гердером) чиниш як узурпатор чужих прав, грабїжник власності й добра інших людей, поводиш себе як пихатий авантюрист, рабівник, що нехтує їх звичаями і

Продовження на стор. 2

Вітаємо лавреатів

Комітет з присудження Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка, який очолює голова ВУТ “Просвіта” Павло Мовчан, визначив нових лавреатів. Це, зокрема:

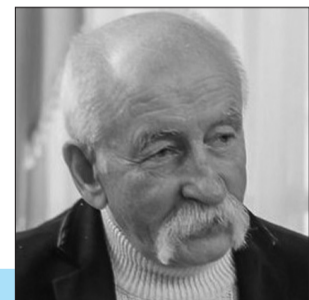
**Митрополит Епіфаній,
Михайло Сидоржевський,
Андрій Ковальов,
Василь Марочко,
Юрій Работін,
Василь Красьоха.**

НІНА ГОЛОВЧЕНКО

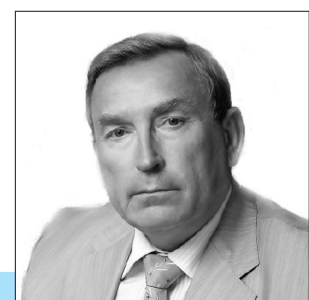
6–7

ЮРІЙ КОВАЛІВ З РОСИ І ВОДИ!

8–9

ВОЛОДИМИР МЕЛЬНИЧЕНКО

12–13

Закінчення.
Поч. на стор. 1

Дещо про мерзенність путінізму (рашизму)

цінностями, перетворюючи сусіда на раба, нав’язуючи йому своїх богів, позбавляючи їх національних святинь і цінностей у культурі, мові, мистецтві, релігії, способі буття, силою відбираючи національну пам’ять, то “в кожному народі зустрине ворога”.

Філософія вічної боротьби добра і зла, гуманізму й знелюдненості, світла і темряви. Однак така справедлива й самооберігаюча реакція притаманна не лише народам, що виборюють своє право на свободу, політичну та духовну суверенність. Таке світобаччя сприйняття мусить опанувати всіх гідних носити ім’я Людини. Не дивно, коли в період колоніалістського розбою визначні Просвітники народів закликали людство зрощувати саме це велике почуття справедливості й громадянської мужності, переконуючи, що тільки “зі зрощенням подібного почуття непомітно виникає союз цивілізованих народів, спрямований проти будь-якої агресивної держави”.

Цій ствердно написаній правдивості понад 230 років, але з часом вона лише актуалізувалася.

Так, усвідомлюючи, що подібні “союзи” як антитеза войовничим сатрапам і деспотіям вивершуються у великих і таємних кабінетах, коли часто звідти складно дочекатися правди й надії. Однак віритися, що навіть там, часто всупереч свідомості та волі їхніх господарів, все-таки змушені будуть підкоритися Правді, Добру, Миру і найвищій цінності людського Життя. Бо, здається, вже всі мислячі нації мали б збагнути, що “війна, якщо вона не вимушена самооборона, а бездушний напад на мирний сусідній народ, є найбільшим звірством”. Саме таке звірство сьогодні чиниться москвинами-шоувіністами в Україні. І тому нагально затребуваною є консолідована, розширена антипутінська коаліція (антиросійська, антимосковська, антирашистська)

заради перемоги над вселенським злом. Причому вона мусить бути значно ширшою і системнішою, виходити далеко за межі мілітарної сфери, успішно протистояти деспоту й терористу, діючи супроти агресивної росії в усіх життєво важливих галузях: економіка, фінанси, гуманітаристика, інформаційна політика, дипломатія, науково-технічний розвиток тощо.

Слід зважати на те, що варто належно засвоювати історичні уроки минулого. Адже якби в часи Другої світової не прийшли до розуміння і політичної волі нації та держави, що побороти фашизм можна лише найактивнішими діями, спільними зусиллями та безпосередньою участю в боротьбі проти фашизму, то нині світ міг би мати зовсім інший вектор “розвитку”.

Тому й дивує нинішня ситуація щодо хибного й угодовського ставлення багатьох країн до російської агресії, коли навіть в ООН не бачать геноциду українців, а нещодавно голова незалежної міжнародної комісії ООН з розслідування порушень в Україні Ерік Месе заявив, що комісія ще не має достатніх доказів і не дійшла висновку, що в Україні відбувається геноцид. Отакої.

Тож скільки ще треба віддати невинних жертв українців в пашеку кровожерного молоха-московита, щоби оонівське “панство” змилостивилося визнати злочин – злочинном, агресора – агресором, убивцю – людиновбивцею?! Бо в даній ситуації правочинною є тільки одна логічна конструкція: одне є істинне, друге – не істинне, а третього не дано. Є також єдиний вибір – Правда або брехня.

На нещодавно проведений (05.04.24) у Центральній “Просвіті” імені Тараса Шевченка конференції на тему “Створення антипутінської коаліції – нагальна проблема сьогодні” відомий учений-історик, дослідник Голо-

домору-геноциду в Україні Василь Марочко (цьогорічний лавреат премії ім. Івана Огієнка) зазначив, що росія йде від брехні, з брехнею і задля брехні, а Україна творить свій шлях від Правди, з Правдою і заради Правди.

Сьогодні саме в цьому етичному водорозділі животворить Істина – з ким, за кого, в ім’я чого. Політики всіх країн і народів, особливо найсильніших! **Будьте з Правдою, бо з нею (Україною) Бог!**

А коли “з нами Бог, то хто проти нас”. Цей вислів часто повторювати всім суцям Патріарх України Філарет, нагадуючи, що супроти України та світу – диявол, тобто москвит, який уже ніколи нездатний світ здолати. Бо ж сказано в Святому Письмі, що він “у правді не встав, став брехном і збунтувався проти Бога”. Але не вірити йому – замало, тільки бажати, щоби здолати, – теж, треба діяти.

Тому задля безпеки Українського народу і Держави, захисту суверенітету й незалежності, унеможливлення трагедій у майбутньому, які можуть очікувати Україну та Світ з боку рашистської росії, опираючись на конституційну норму згідно зі статтею 1 Конституції України (“Україна є суверенна і незалежна ... держава”), громадські організації вкотре наголошують на нагальній необхідності створення більш дієвої міжнародної антипутінської коаліції.

Її головною метою має стати не тільки захист суверенності України, а й поразка росії. Для цього необхідно:

- Українській Державі та громадянському суспільству діяти консолідовано в інтересах Українського Народу, збереження і зміцнення Державності як найвищої цінності Нації, доводячи країнам Європи та західній демократії стратегічну значимість такого рішення.

- Україна має запропонувати

партнерам по антипутінській коаліції багатоаспектну програму в сферах безпеки, оборони, економіки, фінансів, інформаційної, соціальної та санкційної політики, дипломатії, науково-технічного розвитку.

- Важливими індикаторами ефективності коаліції слугуватимуть такі рішучі кроки для забезпечення перемоги над державою-агресором: а) безвідкладне надання необхідної Україні зброї; б) передача Україні заморожених багатомільярдних активів росії, які розміщені в Європі, США, Канаді та інших країнах; в) рішуча спільна відповідь коаліції на провокації різного характеру з боку країни-агресора; г) забезпечення умов для діяльності Міжнародного трибуналу (членами якого є вже понад 40 країн світу) над злочинцями, винними в кривавій заробничій війні проти України; ґ) повна заборона на території іноземних країн (перевісним державам антипутінської коаліції) будь-якої політичної, економічно-бізнесової, культурної, спортивної, науково-освітньої, інформаційно-пропагандистської діяльності для всіх юридичних та фізичних осіб із російської федерації, які причетні до військової агресії, або в той чи інший спосіб її підтримують; д) здійснення та нарощення ефективної санкційної політики, спрямованої проти терористичної московії, звернувши особливу увагу на недопустимість функціонування злочинних схем імпортування матеріалів та високотехнологічних компонентів для виробництва рашистами смертоносною зброї.

- Політика держав антипутінської коаліції повинна концентруватися на головному безпековому пріоритеті для України та світу – створення найближчим часом політико-правових, економічних, гуманітарних та соціокультурних передумов для набуття нею повноправного членства в ЄС і, особливо, в НАТО, яке стане запорукою миру і безпеки не

тільки в Україні, а й у Європі та Світі.

- Україна, своєю чергою, зобов’язана якнайшвидше виконати всі невідкладні “домашні” завдання, спрямовані на консолідацію суспільства, основою яких є: повна концентрація національних зусиль та ресурсів для відсічі екзистенційному ворогу; реальна (не удавана) деолігархізація фінансово-економічної і політичної системи країни та боротьба з корупцією; повна деколонізація світоглядності; деокупація інформаційного національного простору, зокрема позбавлення згубного впливу й присутності у суспільному просторі та владних кабінетах як російських наративів, так і внутрішніх “п’ятиколонників”. Засадничою “ідеологією” такої нації-державотворчої діяльності, внутрішньої і зовнішньої політики має стати принцип духовного та політичного україноцентризму, побудований на цінностях Свободи, Соборності, Справедливості, Гідності, Українськості та Європейськості.

За таких умов уможливорюються шанси перемогти зло путінізму (нацизму, рашизму, тероризму) як наймерзеннішого явища ХХІ століття. Аксиома для принципів і сумлінних (?) світових політиків. Проте якщо з лукашенком 2020 року вчинили справедливо й демократичний світ не визнає його президентської легітимності, то після “виборів” 17 березня на росії Захід, як і Світ, все-таки сприймає й визнає (глибоко “сумнівно”) путіна фактично “главарем” кремлівської шайки, тим самим ніби підтверджуючи аморальне “право” москвинського бандитизму, що легітимним на росії є завжди той, хто володіє силою. Негоже.

Хочеться вірити, що така наруга над совістю триватиме недовго, і тоді “ми нашу славу Україну, гей, гей, розвеселимо!”

Георгій ФІЛІПЧУК

“Наснажені Сонцем”

У творчому єднанні та дружньому колі пройшов літературно-музичний перформанс “Наснажені Сонцем”. Поціновувачів слова та звуку, серед яких були просвітяни, письменники, журналісти, літературні критики, науковці та молодь, гостинно зустрів “Гнатюк Арт-Центр”.

Гончарук, соліст Національного академічного ансамблю “Київські солісти”, він активно підтримує просвітян Житомира, виступаючи з віолончеллю на їхніх заходах. Звучало слово... Поезія, яку дарували присутнім, нова, написана останнім часом. Вона

заціпала за живе, не залишала байдужими, об’єднувала серця, змушувала витирати сльози та вірити в Перемогу.

Гості заходу поетесі Олені Котик сподобався вірш Віктора Крупки “Молений Сонцем дош”. “Цей вірш я присвятив поету Ігорю Мисяку, він приїздив на житомирський конкурс “Житомир ТЕН”. Ігор загинув на війні, і мене ця смерть настільки вразила, що я написав цей вірш. У мене є декілька текстів, написаних окремим людям. Двоє вже відійшли у вічність, ідесь там вони розумі-

ють, що тексти присвячені їм”, – розповів Віктор Крупка.

Творити, писати, збагачувати наше українське мистецтво та розбудовувати Україну нині потрібно, як ніколи. У цьому широкій переконаний Юрій Іванець.

– Ми неодмінно маємо вистояти, триматися разом. Україна сьогодні згуртована. Слово – це

величезна зброя. Сьогодні лунала така потужна зброя, яка може пробивати мури, простір, будь-що. Слово, яке сьогодні тут звучало, ще буде довго відлунювати, ширитись за межі міста та України, – переконаний Юрій Іванець.

Євгенія Юрченко читала власні твори. Серед прочитаного до душі пройняв свіжий вірш у виконанні авторки “Вони приходили сюди писати вірші”. Також пані Євгенія провела безпрограшну лотерею, зачитавши декілька цитат відомих українських поетів. Дарували книги.

Перформанс “Наснажені Сонцем” мав мистецьку та благодійну мету. Волонтер та художник Дмитро Михайловський щочетверга та щонеділі “лікує живописом” наших поранених бійців, створюючи разом із ними картини. Зібрані під час заходу кошти організатори передали волонтеру для закупівлі акрилових фарб.

Людмила ЛОБАЧОВА
Фото з мережі

Подію організувало Житомирське обласне об’єднання ВУТ “Просвіта”, запросивши до Житомира Віктора Крупку, письменника, к. ф. н., доцента Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Разом із ним на одній сцені виступила Євгенія Юрченко, поетеса та просвітянка. Читання віршів гармонійно доповнювали пісні під гітару у виконанні барда Юрія Іванця, в багатому творчому доробку якого є твори на слова Віктора Крупки, Євгенії Юрченко і Михайла Жайворона.

Перформанс відкрив Дмитро

Неона ДИБ'ЯК,
членкиня НСПУ, ВУТ
“Просвіта” ім. Тараса Шевченка

Воєнні окрушини Вторгнення. Початок

Перший день широкомасштабного російського вторгнення в Україну тривожний і непевний. Зранку моторошні повідомлення про ворожі бомбування, обстріли, телефонні дзвінки до рідних, знайомих... Але ми з чоловіком все-таки вирішили поїхати у видавництво “Волинські обереги”, аби забрати мою щойно видану прозову книжку. Видавець Віталій Власюк зустрів нас в офісі, зібраний, спокійний, діловий. “Ось, отримуйте “Шанс на втечу”, – простягнув нам стосики упакованих книжок. А мені подумалось: “Який недоречно дисонуючий з моїм, із нашим загальним настроєм заголовок! До війни в ньому чулися зовсім інші смисли”. “Дякую, – відповідаю, – вірю, що скористатися ним не буде потреби”.

Почуття, відчуття, рефлексії початку війни передати словами важко. Це неочікувано стрімкий перехід в іншу реальність – багато суворішу, похмурішу, у відверто агресивну, у якій почуваєшся заручницею, жертвою обставин, мішенню, дичиною, яку намагається вполювати хижак. Це інший досвід буття, його осмислення і себе в ньому. І це вимагає інших моделей пізнання довкілля й поведінки в ньому. Ти змушена зробити своєрідну світоглядну “ревізію”, щоб зможти максималістично поділити світ межую: між добром і злом, між своїми і ворогом, використовуючи якомога менше відтінків, притінків і напівтонів. Бо лише так ти, котра співчувала черв’якові, якого наживляють на рибальський гачок, обурювалася кровожерністю мисливців, які з атавістичним голодом задля розваги винищують нещасних тварин, зможеш вдоволено слухати, скільки російських хлопців, зазомбованих отруйною сучасною, та ні, багатовіковою шовіністичною пропагандою, удобрило своїми тілами український чорнозем. І в цьому твоє не тільки психічний, а й, може трапитися, фізичний порятунок.

Владі я рідко довіряю, хоча запевненням президента про те, що широкомасштабної війни не буде (це він почав у добрих, спокійних очах російського колеги), – майже повірила, бо й моя логіка, без запобігливого споглядання геополітичних настроїв, найвно мовила: хіба наважиться сусід, який продовжує говорити про свою братерську місію, на злочини проти людства і людяності, проти українців, з якими, якщо захотіти, то можна знаходити багато дипломатичних, економічних “вузликів”, врешті звичних корупційних шляхів до сердець наших можновладців для підтримання взаємовигідних добросусідських відносин.

Щодо інших сфер, духовної, культурної, гуманітарної, соціальної, суспільної орієнтації на Європу – вони стали у нас окремишими, власне українськими, так розпорядилася історія, точніше, так ми вирішили розпорядитися історією. І нові проєвропейські ідеали стали органічними не тільки для молодих поколінь, а й переконливими для нас, старших, чие дитинство і юність “кроїлися” за “лекалами” компартійної ідеології формування єдиного радянського народу та морального кодексу будівника комунізму.

Схоже, українське вільно-

любство, прагнення незалежної держави – як трава, що пробиває собою і кришить “асфальт” чужинських традицій, гніту та насильницьких ідеологій. Тож для чого розв’язувати війну, яка неспроможна завоювати нашу душу, мрію, уявлення про щастя, не пов’язане з російськими реаліями та перспективами? Але ці національні сентименти, ці тонкі духовні матерії, не просочені “рус(ь)ким духом”, схоже, лише подвоюють лють завойовника, який посунув на нас пекельним валом, демонструючи віроломну готовність безжално знищувати твою мрію і прагнення свободи разом із твоєю фізичною сутністю.

Особисто я загрозу життю надто гостро відчула з перших годин російського вторгнення. Ефемерний раніше екзистенціалізм – у дії. Спрагло ловилося кожне слово телепередач, інформаційних повідомлень з інтернету... Як захистити себе, свою сім’ю? Що з коштами, продуктами, скільки, які є, які варто невідкладно придбати? Пригадувався дідівський досвід Другої світової, який підказував запаситись сіллю, сірниками, борошном, салом, милом, а решта – не важливе... А тривожна валізка? Де документи, де медикаменти? Про що забули подбати? Де ховатися під час обстрілів? У льох, у свій чи краще до сусідів? Ні, як привалить – не вибратися... У будинку? Ні, може впасти дах, стеля... Лише, напевно, бігти в поле. Впасти на холодну землю і гріти її, стражденню, теплом свого тіла, свого серця. О, що воно гуде за вечірнім вікном (шкіра вкривається сиротами): вітер, колона техніки на об’їзній, ворожий дрон, ракета?..

А якщо на вулицях села з’являться ворожі танки з дулами, націленими на вікна твого будинку, де ти, беззбройна, безпорадна, незахищена і вразливо тілесна, розгублено затаїлася. Ти – письменниця, з якої вороги можуть по-особливному спитати, за законами Сандармоху, де українське слово намагалися глушити кулею. Усі твої крапки над “і”, над рідкісним “ї” будуть проставлені чергами з калаша, всі твої тире і знаки оклику позначаться трасерами в лагідному до війни твоєму небі. Тому, може, податися ближче до західного кордону чи за кордон? А як же вони, мої восьмеро хвостатих домочадців? Хіба ми з чоловіком можемо залишити їх напризволяще? Певна річ, ні!

Глянула у Фейсбук: о, скільки портретів друзів позникало зі сторінок, скільки з них відклало пера, клавіатури – мовляв, не пи-

шеться... Не мовлю й пів слова осуду: вживати заходів особливою безпекою згідно зі своїм порогом чутливості – природно і раціонально. Але ж хтось мусить говорити про те, що вбивати нашу націю – це жакхливий злочин, що кидати в пашу молоху стільки українців, які нічим нікому не завинили, на їхній території, – це генцид, жорстоке дикунство, не характерне людині, якщо вона не маніяк, не злочинний демон. А говорити, ні, радше кричати про це до світу, до Бога варто не на зігнутих колінах, не із закритим маскою анонімуса обличчям. Олена Теліга йшла у ворожу пастку, бо зважала на те, як сприймуть її вчинок люди, які їй довірилися, бо так велить обов’язок... і коли він велить – потрібно йти, бо це вже стало українською культурно-мистецькою традицією, бо важко й полчити, скільки українських письменників поклато голови в конфліктах різних часів за ідеали свободи, братерства, гуманізму. Отримав талант – то це і є твій талант, і поклонання, і місія... Тож бійся-не-бійся, але тримайся. А моєму зрілому поколінню надто боїтися – вже якимось і непристойно.

Чоловіки з нашого кутка в перший же день війни пішли до військомату записуватися до війська, до територіальної оборони. Тарасові, синові нашої світлої пам’яті колеги Марії Немиро, Романові, двом Віталіям, Миколі, Михайлові, Сергієві військовіки звеліли прибути з необхідними речами для служби в ЗСУ. Моєму чоловікові відмовили, “віком не підходите” – сказали, на службу беруть лише до 60-ти. Надалі свою причетність до оборони країни чоловік міг засвідчувати лише донатами на військо та пакетами пірижків для залоги ТРО на в’їзді до села шоразу, коли повертався з міста.

Синьо-жовте знамено, наш древній герб, Збройні Сили України стали сакральними символами нашої героїчної боротьби з агресором – це усвідомлення прийшло навіть до аполітичних раніше людей.

Повідомлення про героїчні вчинки наших захисників радують і надихають навіть окремими деталями та епізодами. Скільки їх, мужніх, сміливих, непохитних у любові до Батьківщини, стали живою стіною супроти ворожої навали, пілотами-месниками, привидами в небі над столицєю. Як пишалися ми, коли молодий боєць на острові Зміїний сміливо послав російського корабля на*уй. І вся країна рекламними банерами, муралами, дошками оголошень, написами на парка-

нах і таблицях замість знятих топонімічних вказівників в унісон потвердила: “Рускій корабль, іди на*уй”. Навіть школярі та дошкільнята з ентузіазмом, незважаючи на присутність педагогів, повторювали сакраментальну фразу. “Яке життя – така й мова”, – пригадався чийсь вислів, яким зазвичай захищаються опоненти мовного пуризму. “Якби всі так дружно молилися!” – критично зауважували люди релігійні. А мій філологічний допис у Фейсбуці з проханням стриманіше поставитися до вживання вульгарної лексики отримав рекордну для мене кількість протилежних за змістом відгуків. Дехто з інтелігенток у коментарях пересипав психологічну термінологію таким колоритним матюоччям, що я аж свого філологічного рота роззявляла від подиву. Навіть сам мер міста озвався виваженою, заспокоїливою думкою.

На людних вулицях побільшало військових, а ще – російської мови, принесеної тимчасово переміщеними особами. Дехто, прибувши з українського сходу, двох українських слів не міг зв’язати до купи, як, наприклад, моя нова знайома, котра раніше працювала бібліотекаркою в українському закладі в Маріуполі. Зважаючи на те, що жінка в тому злочасному лютому втратила чоловіка, оселю, роботу – все, чим жила й наповнювала душу, я так і не наважилася запитати, як же вона пропагувала українську книжку.

“Ото запаскудили місто тією кацапщиною!” – ділитися враженнями моя сусідка і далі з обуренням розповідає, як її знайома приймала біженців з Донеччини, сім’ю з двома дітьми. Син пішов на війну, десь на їхньому Донецькому напрямку воює, а вона його кімнату запропонувала збідованим постраждалим, пірижків їм напекла, страв наварила, постіль приготувала і щиро співчувала. Жили вони в неї дві доби перед тим, як податися далі, до Польщі. А коли вже перестеляла ліжко після їхнього від’їзду, під подушкою знайшла зім’ятий аркуш, а на ньому напис: “Ви бандьори виновати що у нас воина. Ненавіжу”. Отак подякували... Не знаю, навіщо я й пригадала той випадок... Хіба для того, щоб ще більше посівчувати біженцям, перед якими проліг не тільки буттєвий страдницький шлях, а й шлях ментального, духовного повернення в Україну – а він теж не простий, у кого коротший, у кого довший, – про це їхні гіркі роздуми, зізнання під час різних зустрічей з місцевими.

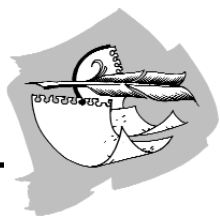
Переконуєшся: скільки цікавих, інтелігентних, роботящих, доброзичливих людей поповнило громаду краю! І вони найперше потребують співчуття і допомоги.

Вони разом із нами проводжають чоловіків, синів на битву, зустрічають їх з радістю на ротацію і зі слезами “на щиті”. Вони разом із нами здригалися від вибухів ракет, гадали, чим обігріти холодні домівки, коли ті ракети влучали в енергетичну інфраструктуру, тулили до грудей своїх діток, ховаючись за дві стіни або в холодних підвалах, коли надривно й моторошно починала гудіти “тривога”.

Я зрозуміла, наскільки ми залежні від електрики. Ідеш містом – вулиці гудуть генераторами від кожної крамниці, від кожної кав’ярні, інших закладів, дарма що дорогий бензин. Прийдеш додому – холодно. Накутуєш на себе теплого одягу, як на капустину, запалюєш газову плиту, запарюєш квартиру чаю. Увечері ставиш перед собою свічку чи ліхтар на акумуляторі. Добре тому, хто встиг закупити білі свічки по 7 гривень, бо за декілька днів їхня ціна скочила до 17, 27 і 35 грн. Але коли запалити в підсвічнику одночасно три такі свічки, то при них можна читати, писати гнівні вірші, плести бійцям на передок шкарпетки, розкладати пасьянс і готувати вечерю. Найважче почуваєшся, розгубленою, залишеною всіма добрими людьми, коли відсутній телефонний зв’язок.

Я завжди з вдячністю згадую всі наші комунальні служби, владу всіх гілок, які з перших годин війни організували життєдіяльність країни, окремих населених пунктів чітко, злагоджено. А волонтери! Скільки їх, безстрашних, з відчуттям Божого промислу в душі, одразу ж кинулося допомагати тим, хто опинився в найгарячіших точках, в окупантських пастках! Яка красива, патріотична, шляхетна і відповідальна наша нація! Хіба вона не заслуговує у Бога на прощення гріхів, на щасливу долю?! Я вірю, що так і буде, адже у нас не одна лінія оборони. Окрім тієї, що в Дикому полі, у степах Донбасу, яка пересувається то на захід, то на схід, залежно від технічних можливостей армії і воєнного фарту, є ще лінія нашої ментальності, яка вибудовувалася тисячоліттями, є лінії нашої моральності й духовності, де і не знаєш, чого більше – віри в Бога чи звичаєвої, інтуїтивно архетипної віри у свій народ, рід, у себе.

А ще ж є потужні захисні вали мови, культури, літератури, мистецтва, які в Україні завжди були націє-свободоцентричними. Не було і немає такої сили, щоб їх зруйнувала. Навіть понад 70 років агресивного зросійщення не здолали цих кордонів. “Може зламатися тіло, але ніколи – дух”, – у словах класика кредо нашої України. Тому я безсумнівно вірю в нашу Перемогу над ворогом! Слава Україні! Героям слава!

Нові, 27-мі гончарівці – свіча понад містом любові...

Доброю традицією стало відзначення в день народження Майстра, 3 квітня, лавреатів Міжнародної німецько-української премії імені Олесея Гончара у гостинних стінах Національного музею літератури України. 27 років поспіль вручається молодим авторам до 30 років ця відзнака, заснована 1996-го німецькими меценатами Тетяною Куштьєвською, Дітером Карренбергом та Національною спілкою письменників України. Премія традиційно присуджується за номінаціями “Роман”, “Мала проза”, “Поезія”, “Публіцистика”, “Літературознавча праця, присвячена творчості Олесея Гончара”. На конкурс приймаються як друковані, так і не оприлюднені твори українськомовних авторів, які мешкають в Україні та за кордоном.

Дмитро ЧИСТЯК
Фото Сергія ТЕРЕЩЕНКА,
ННІФ КНУ ім. Т. Шевченка

Попри воєнну агресію, журі, до складу якого входять відомі письменники, науковці й культурні діячі Тетяна Куштьєвська, Наталя Бйорнер, Валентина Гончар, Леся Гончар, Олександр Балабко, на чолі з Дмитром Чистяком, ретельно розглянуло всі надіслані рукописи, серед яких було чимало талановитих (тому сподіваємося на участь авторів наступними роками) та прийняло одностайне рішення з відзначення найталановитіших.

У затишній залі бібліотеки Колегії Галаганів зібралися численні шанувальники творчості

Ада Єлагіна

Олесея Терентійовича – культурні та громадські діячі, письменники, науковці, журналісти, творча молодь. Зі зворушливим вітальним словом звернулися до них дружина письменника Валентина Данилівна та онука Леся Гончар: “Від родини Гончарів, з квітневої Кончі-Озерної – передаємо вам палкий привіт і привітання з визнанням. Хоч і не фізично, але повірте – ми поруч, і радіємо за вас, вашому успіхові у такі непрості часи. Підтримуємо, пишаємося і обов’язково перечитуємо усі тексти. Творіть, пишіть, “живіть на всю душу” (як казав Олесь Гончар). Тримайте Україну в серці! Світла, натхнення і Перемоги!”.

Наснажливе слово пролунало і від меценатів премії з Німеччини – від Дітера Карренберга й Тетяни Куштьєвської, зокрема такі слова: “Нинішній воєнний час особливо відзначає долі молодих талановитих українських авторів. Після російського нападу на Україну світ уражають метаморфози поведінки населення постімперської, близької до розпаду росії, її боягузтво, виродження, тварність. Вченим і медикам ще належить виявити, що сталося з цими особами за останнє століття, чому вони опинились у кафкіанському світі абсурду й не можуть протистояти темрявим привидям, що привласнили право називатися владою. Жах руського

міра, що явив свою нелюдську природу – одна з тем творів молодих українських авторів, де відчувається внутрішня драма – зіткнення світу гармонійного та милосердного з новою, кривавою дійсністю. Тож нехай стане в них мужності прожити цей тяжкий час і написати про нього максимально чесно. Дітер Карренберг, німецький підприємець, меценат, закоханий в українську літературу й мистецтво, якимось у Києві звернувся до молодих лавреатів нашої Премії: “Покликання меценатів – підтримка і плекання талантів. Пишіть! І нехай ваші книжки стануть маяками в цьому бурхливому океані часу. Найбільшу славу народу здобули, здобувають і здобуватимуть саме письменники. Поки існують книги – не відійдемо в минуле!” Ці слова мають бути актуальними завжди. Тому пишіть, наші молоді, талановиті українські друзі! І нехай світ ловить вас, але не впіймає, як писав один геніальний український філософ із іншого жорстокого століття. Зичимо вам перемоги! І впевнені – Україна переможе і в прийдешні кілька століть буде нездоланною, могутньою та квітучою! Слава Україні!”. До речі, Тетяна Куштьєвська шойно презентувала на Ляйпцизькому книжковому ярмарку свою книжку про видатних українок – від княгині Ольги до наших сучасниць, де подано художній портрет і Валентини Данилівни Гончар, і видання мало неабиякий успіх у німецьких читачів. Дякуючи пані Тетяні за таку важливу популяризацію українки за кордоном, маємо надію, що така знакова збірка невдовзі вийде у світ і українською...

З добрим привітанням до громади звернулися знакові гості заходу. Академік, перший віцепрезидент Національної академії мистецтв України, відомий учений-культуролог і громадський діяч Валерій Бігаєв наголосив на особливій ролі творчості та культурної діяльності Олесея Гончара в розбудові української державності, звернув увагу на консолідаційні сили творчих спілок у відстоюванні вітчизняної культури, зокрема у міжнародних проєктах, адже тяжка боротьба ведеться саме за відстоювання нашої ідентичності. Подякувавши організаторам за важливу ініціативу, яка вже стільки років гуртує однодумців, він запевнив у подальшій підтримці

Вручення диплома Дмитрові Коляденку

Вадим Загорко

спільних проєктів.

Почесний академік Національної академії мистецтв України, почесний громадянин Києва, відомий учений і культурний діяч, професор Юрій Мосенкіс відзначив потребу примножувати і розвивати дослідження творчості Олесея Гончара, розширювати обрії вітчизняного та зарубіжного гончарознавства, перспективність якого засвідчує і літературознавча номінація Премії. Він зауважив, що створення Музею-форуму Олесея Гончара з ініціативи родини письменника, а також заснування відповідної наукової теми з ініціативи академіка Станіслава Довгого – важливі кроки для централізації таких досліджень у синергії з усіма зацікавленими сторонами, водночас наголосивши на потребі подальшого наукового пошуку.

Відомий журналіст, науковець, популяризатор доробку численних діячів української культури Максим Георгійович Рильський поділився теплими спогадами про Олесея Терентійовича як сусіда в легендарному письменницькому будинку “Роліт”, а також епізодами популяризації громадської діяльності письменника в журналістській діяльності, сповістив про подальші творчі плани, зокрема щодо видання з гаслом Максима Тадейовича “Люби природу не як символ душі своєї...”, де важливу роль відведено і творчості Олесея Терентійовича. Про незабутню зустріч із Майстром із нагоди вручення казахського перекладу творів розповів український письменник, багаторічний редактор видавництва “Молодь” Леонід Петровський, лавреат цьогорічної “дорослої” Премії імені Олесея Гончара Міністерства культури та інформаційної політики України за автобіографічний роман “Окрушини долі”, надавши учасникам вечора цінні поради.

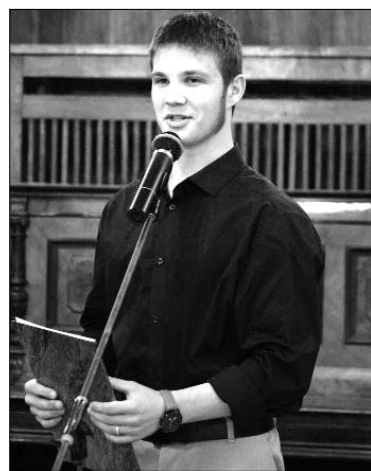
Відома письменниця, головна редакторка журналу “Київ” Теодозія Зарівна розповіла про унікальну роботу над зйомкою телепередачі про Олесея Гончара у його рідних краях, про ту містичну атмос-

Анастасія Тарканій, Дмитро Чистяк,
Дарія Білокобильська, Олександр Балабко

феру, яка супроводжувала знімальну групу й подякувала журі та лавреатам Премії за плідну співпрацю з 40-літнім літературним часописом, який попри вкрай скрутний час виходить друком і знаходить вдячного читача. Про детективну історію з виходом роману “Собор” Олесея Гончара та низку цікавих епізодів спільної роботи з Майстром повідав знайомий письменник і журналіст Олексій Микитенко, пообіцявши подати розширені спогади до журналу “Київ”. А відомий український кінематографіст, культурний діяч і письменник, членкореспондент Національної академії мистецтв України Сергій Тримбач запевнив, що сподівається невдовзі присвятити книжку Олесею Терентійовичу, де в художній формі зобразить його унікальну творчу особистість, яка стільки зробила для утвердження незалежної України...

Після цих незабутніх виступів Дмитро Чистяк і Олександр Ба-

Євген Жураковський

лабко представили цьогорічних лавреатів Премії, а директорка Музею-форуму Олесея Гончара (що розташований в стінах Навчально-наукового інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка) Дарія Білокобильська закликала всіх відвідати цей неповторний заклад, у якому гуртуються численні творчі особистості. Роман “Настина могила” Анастасії Тарканій із села Рокосово Закарпатської області – широке епічне полотно з часів козацьких визвольних змагань і водночас – дивовижна реконструкція тогочасного побуту, звичаїв, що потребувало від авторки надзвичайної науково-дослідницької роботи, опанування розмаїтих стилістичних спектрів, а це свідчить про велику творчу перспективу. Повість Алли Качанівської (Сердюк) із Запоріжжя (нині авторка перебуває у Нью-Йорку, звідки записала до учасників відеозвернення, також попросивши переказати грошову частину премії на підтримку ЗСУ) “Мангеттенська елегія” – твір також різностильо-

вий, інтелектуальний, що свідчить про виняткову обізнаність письменниці з європейською й американською культурними традиціями, але водночас розкриває ці культурні традиції в синергії з українським мистецьким кодом, окреслюючи нашу культуру як органічну частину західної цивілізації. Поетична збірка “Польоти над прірвою” Ади Єлагіної з Кривого Рогу – драматична фікція військового повсякдення з історичними ретроспективами, з яскравою експресивною метафорою, з ліричною гостротою крізь трагічну епіку часу, яка напевне стане явищем у літературному процесі. Діалог есе “Спокуса відчувати” Євгена Жураковського із села Угорники Івано-Франківської області крізь трагедію воєнної пори розгортає широкую палітру філософських рефлексій, спостережень щодо суспільних і культурних перетворень, проблем становлення творчої особистості – напрочуд широка палітра публіцистичних міркувань. А цикли літературознавчих праць Вадима Загорка із Сум та Дмитра Коляденка з міста Берислава Херсонської області розглядають численні аспекти гончарознавства – аналіз оригінальних тем і мотивів поезики, огляд сучасних філологічних студій із виділенням перспектив – потверджують живу актуальність творів Олесея Терентійовича й показують плюралізм можливих інтерпретацій... Загалом, як зауважили члени журі, дивовижне розмаїття цьогорічних робіт свідчить про бурхливий розвиток молодого письменства у драматичний, переступний час боротьби українського народу за виживання й порятунк нашого культури, і цьогорічні “гончарівці” усвідомлюють свою роль у цій шляхетній праці.

Надивовижу теплим видалося вшанування Олесея Терентійовича й нових “гончарівців” у Національному музеї літератури України – зауважила заступниця директора НМЛЮ Раїса Сеннікова, згадавши роль письменника у становленні музейної колекції й захопивши всіх учасників завітати через рік на вже традиційний захід, який гуртує різні регіони, різні покоління, об’єднані любов’ю та шаную до творчості Майстра – наповесні, з вірою в перемогу, зі щоденною працею для неї. Віримо, що так і станеться. І відлунить нам доброю надією молоде слово Ади Єлагіної: “еспланида басейна хрещатик // а далі // хитається міст на голчати лапах // початок оази важка піднебесна вода // бірюзові вітрила – // верхів’я дерев // і сині // про твої руки // як густі підвечірні обійми – // я іду на приземлення // щоб на плече підхопити // і маленьку свічку понад містом любові // нести”...

Сергій ЛАЩЕНКО

Коли вперше побачив картину київського художника Олександра Мельника “Перемога” (2023), то був вражений тим, наскільки зображене співзвучне з моїм баченням війни. Автор взяв за основу скульптуру Нікі Самофракійської, яка зберігається в Луврі. Нагадаю, що Ніка була знайдена на острові Самофракія в 1863 році, але... без обох рук і без голови. Проте вона досі вважається шедевром, який символізує Перемогу. Є версія, що скульптура створена в II ст. до н. е. У силуеті жінки стільки життя, сили, стрімкості, ніби богиня зустрічає вітер на корабельному носі. За образом Ніки створено безліч прекрасних полотен та інших мистецьких речей.

Ось і Олександр Мельник, прив'язавшись до образу Ніки, змалював жорстокі українські реалії. Ніби й перемога, але... водночас майже поразка. Під богинею Перемоги лежать понівечені частини людських тіл, які символізують втрати. Тобто високу ціну, заплачену за перемогу. І навіть меч богині зламаний. Пригадав слова бійця, сказані в госпіталі ще рік тому: “Ми втратили стільки чудових людей, що одне це вже можна вважати поразкою — навіть у випадку виходу на кордони 1991 року”.

Картина “Перемога” датується 2023 роком, коли була надія принаймні на повільне просування вперед. А тепер не виключаю, що й назва була б іншою. Поки що лише військові відчувають максимальний біль від втрати побратимів. Саме вони найкраще усвідомлюють, наскільки біднішим стає суспільство без найвідповідальніших, найсміливіших і найжертвовніших українців. Гірко на душі, коли гинуть воюючі ангели... Як Україні без них жити далі? А ось у “тилової” частини суспільства увялення про війну дещо спотворені, та й співпереживання набагато менше.

Ще пів року тому соцмережі були переповнені відеосюжетами, у яких населення співчуває молодикам, що тікають від представників ТЦК. Або навіть чинять силовий спротив. Погодься, це не свідчить про дорослішання нації, а тим більше про наближення перемоги. З іншого боку, чи повинні абсолютно всі чоловіки сидіти в окопах або ходити на штурми ворожих укріплень? Цього не вимагалося раніше і не вимагається тепер. Існує великий спектр потенційно корисних дій. Важливо лише, щоб фронт і тил поступово ставали одним цілим. Чи є позитивні прецеденти? Так, є і досить багато. Знаю науковця, дійсного члена НТШ, який давно допомагає родині біженців із Запоріжжя. Він любить співгромадян, як то кажуть, до “глибини власної кишені”. При цьому потреби і споживання власної родини довелися суттєво обмежити. Це той випадок, коли поширення інформації про добру справу лише попрацювало б на нашу Перемогу, але науковець є надто скромною людиною.

Всім відомо про постійні обстріли півдня України, але не всі чули про виникнення стихійних острівців справжнього патріотизму. Скажімо, селище Доброслав (колишнє Комінтернівське Одеської області) не так давно провело масштабну декомунізацію. Тут з'явилися вулиці Степа-

І вижити, і перемогти

на Бандери, Героїв УПА, Захисників Маріуполя, Романа Шухевича, Героїв 28-ї Бригади, Європейська, тощо. Ще до 2022 року тут було встановлено Пам'ятник кіборгам, В'ячеславу Чорноволу та (увага!) Українській пісні. А ще тут є парк болгарської культури “Тракія”, заснований на честь перших болгарських переселенців у ці краї. Тобто суто європейське поєднання патріотизму та інтернаціоналізму. Недаремно ж вулиця Європейська тут також є. Не так вже й погано для Причорномор'я!

Тому декомунізатори з інших регіонів могли б активно використовувати цей факт. Якщо вулиця Степана Бандери з'явилася на Одещині, то чому б не спробувати зробити це на Кіровоградщині, Чернігівщині, Сумщині? А на Миколаївщині, Херсонщині, Харківщині? Там це ще важливіше, бо принагідно (і дуже оперативного) можна всіх ждунів виявити. Якщо досвід Доброслава вдасться повторити, то я б назвав це явище “детонацією добрих справ”. Але щоб знати про специфіку Доброслава та інших населених пунктів України, треба надовго затримуватися в соцмережах, бо по телевізору показують не все. Робота в соцмережах — це також фронт, який може суттєво прискорити нашу перемогу, особливо, якщо використати її, як ще одну можливість для об'єднання однодумців.

Легко не буде, та все ж це набагато легше, ніж нашим хлопцям на фронті. Наведу позитивний приклад: у Києві є організація “Майбутні”. Назва надихаюча, оптимістична, а про себе творці структури розповідають так: “Робимо міський табір для підлітків, які шукають свою роль у розбудові України. Думамо про такого українського підлітка, який хоче долучитися до змін і впливати на майбутнє, проте не знає, як це зробити конкретно, окрім того, що хоче бути хорошою людиною. “Що я вмію і хочу? Кому це може бути корисним, враховуючи мої таланти, можливості та інтереси?”

Здавалося б, усе чудово. Нібито все пояснено, але все одно є такі, кому не догодиш. Була і така реакція “небайдукого” громадянина: “Вони орендують приміщення у будинку, де безкоштовно використовують дитячі майданчики. А все, що вони ламають, мешканці потім ремонтують власним коштом. Та ще й діти їхні постійно кричать під вікнами, ніби чайки...” Ось бачите, зупинити корупцію такі люди не можуть, прийти на судилище над розвідником Червоним, аби підтримати шляхетного офіцера, не знаходять часу, а повоювати з надією України завжди готові.

Проте й захист “Майбутніх” не забарився: “Перш, ніж говорити щось негативне, ви хоч би поцікавилися місією школи, можливо, прийшли б і познайомилися з

Олександр Мельник. “Перемога”

викладачами, подивилися в очі дітей, які там вже знаходяться. Тоді ви б самі побачили цінність того, що робиться цими людьми!” Та й самі “Майбутні” терпляче пояснюють суспільству: “Про конкретні результати нашої освіти можна говорити в різних вимірах. Для нас головне, що в дітях утверджується віра в себе і в Україну. З'являється небайдужість до того, що відбувається навколо, розуміння складного світу і відсутності простих і легких рішень в політиці. З іншого боку — бачення шляхів вирішення проблем. Вони усвідомлюють важливість демократії та її складових: поділу влади, системи стримувань громадянського суспільства, вільних медіа. Все це вливається у конкретні власні рішення наших учнів та випускників...” Ось так, в муках, народжується в умовах війни педагогічна істина.

Треба сказати, що в Олександра Мельника є багато робіт із світлим, оптимістичним назвами. І з такою ж світлою суттю. Скажімо: “Пора”, “Надія”. “Мрія”, “Крок”, тощо. Взагалі Олександра Івановича про себе я називаю найкращим художником усіх часів і народів. Не знаю, чи є в інших державах такі митці, які займалися б не лише популяризацією власних творів, але й інформаційною підтримкою усіх національних художників, які точно варті уваги, але поки що не відомі суспільству. Олександр Мельник не отримує за це матеріальної винагороди, а навпаки — докладає власні кошти. Активний учасник усіх майданів, він ще з 2008 року організовує всеукраїнські художні виставки “Україна від Трипілля до сьогодні”. За

цей час зробив усе можливе для популяризації 2189 творів патріотичних українських художників з різних регіонів нашої держави. Задумайтеся лише: ми живі свідки найжертвовнішого художника України, якого, скоріш за все, не мають інші нації. Ось і привід для оптимізму. Свого часу навіть Віктор Ющенко зробив на каталозі теплий запис: “Вдячність особлива молодим художникам, які підняли правдиву українську історію. Слава вам усім!”.

Художники відтворюють на полотнах лише деякі аспекти нашого життя. А скільки ж людей виступає в ролі творців отого самого українського прекрасного! Їх більше, ніж здається на перший погляд. Якою патріотична вчителька з Одещини повідомила мені про загибель на фронті війна, батька одинадцяти дітей. А через деякий час від неї ж дізнався, що київський підприємець Василь Пецеля, недовго думавши, надіслав цій родині 5 тисяч гривень! Василь не банкір, не нафтовий магнат, у нього лише дрібний бізнес. А от гроші для дітей Героя відразу знайшлися. І не для одного. Трьома десятками осиротілих нащадків полеглих воїнів опікується цей шляхетний підприємець.

Інколи здається, що росія настільки сильна і затята, а ситуація в світі настільки непростя, що будь-яка робота на перемогу видається малопродуктивною. Проте, є розумні і мотивовані люди, які наполегливо прискорюють розвал росії. Вистачає і скептиків: “Національні республіки російської федерації настільки розбавлені росіянами, що корінного населення там часом не більше 25-30%. То про яке утворення незалежних держав може йти мова?” Проте, будь-яка системна робота приречена на позитивні наслідки. Ми часом сприймаємо бурятів, як виплодків пекла, не розуміючи, що саме такою і була стратегія путіна: привчити українців до думки, що союзників з числа корінних народів росії у нас апіорі не може бути — лише вороги! Але послідовна робота багаточисельних активістів приносить свої плоди. Розповів історію про візді до США калмицького опозиційного діяча, члена Конгресу ойрат-калмицького народу Батіра Боромангнаєва. Він прибув в Улан-Батор з Казахстану, сподіваючись отримати в Монголії політичний притулок. Але в Казахстані його спеціально протримали на два дні довше, поки не минав термін дії його російського паспорта.

Батир більше тижня провів в аеропорту Улан-Батора, і в цей час місцеві активісти, які виступають проти війни в Україні, підтримували його морально. Аж поки Ліга вільних націй, яка об'єднує національні рухи кількох народів росії, не повідомила, що справою Боромангнаєва зайнявся офіс Управління Верховного комісара ООН у справах біженців у Бангкоку. Опозиційному діячеві було дозволено вилетіти в США попри прострочений російський паспорт. Після цього випадку, внаслідок тиску громадянського суспільства, Монголія погодилася приймати калмиків, бурятів та інших представників монгольських народів з російської федерації. І тепер там понад 250 тисяч бурятів призовного віку! Хіба це погано для України?

Гончарівські читання

106 років тому, 3 квітня 1918 року, народився український письменник, публіцист та громадський діяч Олесь Терентійович Гончар. Життя та творчість класика тісно пов'язані із Січеславщиною.

У теплий весняний день 3 квітня в НТУ “Дніпровська політехніка” відбулося надзвичайно змістовне та натхненне дійство — Всеукраїнські Гончарівські читання “Слово Олесь Гончара: голос покоління”.

Захід, організований Центром культури української мови імені Олесь Гончара та кафедрою філології та мовної комунікації “Дніпровської політехніки”, зібрав навколо безсмертного слова Олесь Гонча-

ра студентів і викладачів з Полтавської та Дніпровської політехнік, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Дніпровського фахового коледжу радіоелектроніки, учнів Кам'янського ліцею інформаційних технологій та творчу інтелігенцію Січеславщини.

Сергій Тютюнник, голова Січеславської “Просвіти”, поділився своїми враженнями: “Це було незабутнє культурне свято у Дніпрі! Організатори вдало створили формат, що гармонійно об'єднав яскраві музичні виступи, літературні читання, виконані з акторською майстерністю, та презентації досягнень освітніх закладів, подарувавши всім справжню святкову та надихаючу атмосферу. Мені було надзвичайно приємно отримати запрошення від просвітян з “Дніпровської політехніки”, і я висловив ширі побажання студентам та науковцям продовжувати зберігати та примножувати українську спадщину, а також подякував за їхню невтомну працю від імені ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка”.

Січеславська “Просвіта”

Ушанування ювілею туркменського поета і філософа в Україні

Нещодавно Посольство Туркменістану в Україні спільно з бібліотекою імені Махтумкулі Централізованої бібліотечної системи “Свічадо” Святошинського району міста Києва організували культурно-поетичний захід “2024 рік — “Скарбниця мудрості Магтимгули Пирагі””. Соціокультурна подія відбулася в рамках міжнародного ушанування 300-річчя Магтимгули Пирагі під егідою ЮНЕСКО.

Ніна ГОЛОВЧЕНКО

На захід до бібліотеки завітали Надзвичайний та Повноважний Посол Туркменістану в Україні Тойли Аманмухаммедович Атаєв, виконувач обов’язків голови Святошинської районної в місті Києві державної адміністрації Василь Григоренко, послы Азербайджану, В’єтнаму, Киргизстану, Молдови, Таджикистану, Узбекистану, дипломати з посольств Казахстану, Туреччини, представники Міністерства культури та інформаційної політики України, Торгово-промислової палати України та інші гості.

Надзвичайний та Повноважний Посол Туркменістану в Україні Тойли Аманмухаммедович Атаєв у своєму виступі окреслив значення творчості Махтумкулі для світової та національної культур, унікальність таланту поета та його авторитет.

Також у заході взяли участь учні та викладачі закладу загальної середньої освіти № 235 ім. В. Чорновола м. Києва, київських дитячих музичних шкіл №№ 8, 22, 29. Вони виконали вокальні композиції на слова Махтумкулі, Молланапеса, туркменські та українські народні пісні.

Туркменські студенти, які теж брали

Тойли Атаєв, Надзвичайний та Повноважний Посол Туркменістану в Україні

участь у події, на національному інструменті дутар виконали кілька творів, а також пісню на слова з вірша Національного Лідера туркменського народу, Голови Халк Маслахати Туркменістану Гурбангули Бердимухамедова.

Представники творчої інтелігенції — відомі поети, прозаїки, перекладачі, вчені — у своїх виступах на зустрічі в бібліотеці окреслили значущість творчого спадку Махтумкулі та популяризацію його творчості в Україні. Перекладач віршів Фрагі українською мовою, дослідник історії туркменської літератури Олексій Кононенко, дослідник творчості Махтумкулі Юрій Пелешенко, видавець туркменської літератури українською мовою Віктор Зеленський наголосили на давній традиції перекладу та вивчення творчості Махтумкулі в Україні, на спорідненості його долі та філософських розмислів із творчістю українських митців Григорія Сковороди і Тараса Шевченка.

Варто зазначити, що бібліотека імені Махтумкулі давно є осередком дружби між українським та туркменським народами, центром ушанування національних звичаїв, традицій і духовних цінностей, оспіваних у творчості Фрагі.

Махтумкулі

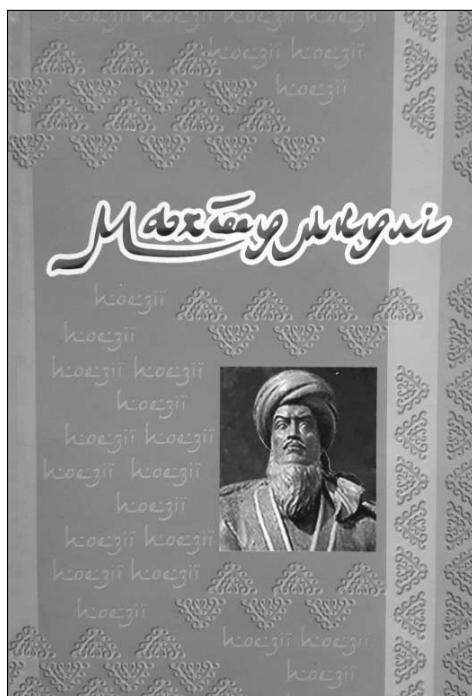
Махтумкулі (туркм. Magtymguly Pyragy, псевдонім — Фрагі; 1724, с. Хаджіговшан — 1807, там само) — туркменський поет, родоначальник туркменської літератури.

Махтумкулі Фрагі (Магтимгули Пирагі) народився в 1724 році (дата і місце народження дещо умовні, але в цілому науковці її погодили) в селі Хаджіговшан, в долині річки Атрек у передгір’ї Копетдагу, в південно-західній частині Туркменістану. Походив з родини відомого поета-шахіра Довлетмаммета Азadı, автора багатьох газелей, пісень, поем, що збереглися до наших днів. Він був третім сином у сім’ї. Навчався у сільській ісламській школі (мектебе), де викладав його батько. Ще змалку вивчився читати перською та арабською, чому посприяли уроки батька. Поет здобув ґрунтовну освіту: навчався в медресе Ідріс-баба (в аулі Кизил-Аяк, нині Лебаський вельяет), у медресе Кокельташ у Бухарі та в медресе Ширгази в Хіві (на той час Бухара та Хіва були столицями заможних тюркських середньовічних держав).

Життя Махтумкулі припадає на часи правління жорстокого іранського шаха Надира, на епоху розбрату та міжособних війн серед туркменських родів і племен.

У 1760 р. після смерті батька поет повернувся на батьківщину, де довго оплакував і двох загиблих братів. У селі він опікувався господарством, працював учителем, майстром ювелірних виробів.

Але головним його заняттям була поезія. Перші пісні, згідно з легендою, Махтумкулі створив у 9 років під час випасу худоби. На жаль, рукописи не збереглися. Творча спадщина поета становить понад 800 ліричних творів і кілька поем-дестанів. Понад 100 зшитків списків творів Махтумкулі перською та арабською мовами збережено, зокрема і в Британському музеї. “Літературознавцям та історикам доводиться користуватися вже списками його творів, списками неповними, а то й спотвореними”¹, і науковці та перекладачі свідомі цього. Твори Махтумкулі поширювалися також народними співцями (бахші). У Європі його вірші вперше були опубліковані 1842 року: польський поет О. Ходзько-Борейко надрукував англomовні переклади трьох віршів Махтумкулі та коротку біографічну довідку про нього. Творчість Махтумкулі протягом XIX—XX ст. досліджували європейські, російські і туркменські науковці: А. Вамбері, І. Березін, Ф. Бакулін, М. Остроумов, В. Бартольд, О. Са-

Вірші Магтимгули Пирагі в перекладі Павла Мовчана

У Музеї Магтимгули Пирагі, Київ

мойлович, Б. Кербабаєв, В. Успенський, Б. Карриєв, Є. Бертельс. “Єдине надійне джерело життєпису поета — це його вірші, перлини туркменської, тюркомовної та світової лірики. Вони не дають можливості точного датування біографії митця, послідовності фактів і явищ у його житті, але мають незрівнянно вищу цінність, ніж просто джерела життєпису автора. Вони — сконденсований вияв духу туркменської нації та духу туркменської мови”, — зауважує сучасний український дослідник творчості Магтимгули Пирагі Микола Васцьків.

Махтумкулі здійснив потужний вплив на культуру свого народу. Йому вдалося значною мірою змінити туркменську поетичну мову, зблизивши її з розмовною мовою туркменів, фактично він став основоположником сучасної літературної норми туркменської мови. Так само поет відійшов від традиційної арабо-перської метрики, замінивши її силабічною системою, “рішуче перейшов від квантитативного віршування до квалітативного”². Завдяки Махтумкулі, як твердять науковці, “туркменська літературна мова сформувалася на півстоліття раніше, ніж, наприклад, українська, фундатором якої став І. Котляревський”³.

Похований поет у містечку Ак-Токай у північному Хорасані, у мавзолі, що носить ім’я Я Довлетмаммета Азadı.

Творчість Махтумкулі в Україні

Українське магтимгулізнавство започатковано Агатангелом Кримським, який згадує про творчість Магтимгули Пирагі у праці “Тюрки, їх мови та літератури” (1930). Науковець володів туркменською мовою, тому його твердження є авторитетними. А. Кримський, зокрема, зауважував, що “гюкланець Махтум-кулі”, “син набожного мулли-поета Довлетмаммета Азadı” вважається загальнонаціональним поетом туркменської літератури другої половини XVIII ст. Інші тюркські народи такого потужного національного митця на той час не мали. Так само А. Кримський спростував думку угорського дослідника А. Вамбері про те, що збірник пісень Махтум-кулі є “єдиним зразком туркменської літератури” XVIII ст. Учений довів, що вершинні твори поета з’явилися у жорсткі часи, але завдяки значному розвитку туркменської літератури і культури, їхньому “золотому віку”, що обірвався через завоювання Туркменістану Російською імперією (1880-ті рр.).

Наступною важливою працею була поема поета-фронтовика, учасника Другої світової війни Ярослава Шпорта “Слово про Махтум-Кулі” (1954). Певний час Я. Шпорта мешкав у Туркменістані, що дало йому змогу відчути своєрідність туркменської культури і творчості Магтимгули. У строфічній будові його поеми теж відчувається вплив східної манери віршування. У поемі зображено драматичні переживання Махтум-Кулі через покликання — служити своєму народові Словом, адже творче служіння не завжди належно

поціновується. Проте чесна праця для народу, “сином” якого він є, любов до рідної землі з її скромними принадами, весняне пробудження природи відроджують у душі поета нові творчі джерела:

Беру я собі за мету

Про юність співають золоту,
Що сходить на землю в цвіт, —
Хай молодість, воля живуть.
Хай праху Махтум-Кулі
Чекають в степу ковили,
Та зорі, неначе джмелі,
Державою вічно живуть.

Про Махтумкулі писала й Аґата Турчинська, яка перебувала в Туркменістані, у місті Ашґабаті в евакуації (1941—1943), і так само відчула атмосферу цього краю. У циклі її віршів “Шевченко і Махтумкулі” (1961) відбито відчуття українсько-туркменської спорідненості. Через визнання обох поетів вершинами національних культур, через народну основу їхньої поезії, через відбиття у їхній творчості національної ментальності своїх народів, через мотиви любові до рідного краю і драматичні історії кохання та ін. А. Турчинська мовить про типологічну спорідненість творчості Т. Шевченка та Махтумкулі.

З нагоди 225-річчя з дня народження Магтимгули у 1960 р. ювілейні нотатки опублікували українські поети Павло Тичина і Леонід Первوماйський. П. Тичина, зокрема, першим означив типологічну спорідненість творчого світу Магтимгули Пирагі і Григорія Сковороди. А. Л. Первوماйський сформулював узагальнений образ поета, зазначивши таке: “Доля Махтумкулі — це доля його батьківщини. Про що б не думав він — про себе та свої дестани, про втрачене кохання та близьку старість, про безсилля ворогуючих племен перед лицем загарбників чи про корисливість духівництва, — він думає про свою землю і про майбутнє батьківщини”⁴.

Перша збірка перекладів 46 творів Магтимгули за участі 13 поетів-перекладачів (В. Мисика, М. Терешенка, В. Бичка, Н. Забіли, В. Сосюри, О. Новицького, І. Пучка та ін.) українською мовою вийшла друком у 1962 р. У вступному слові до видання Л. Пономаренко вперше в Україні системно схарактеризувала біографію класика туркменської літератури, його епоху і творчий доробок.

У 1983 р. побачили світ 117 пісень Магтимгули в перекладах поета Павла Мовчана (“Махтумкулі. Поезії”, перевидання 2013, 2014 рр.). У передмові до збірки П. Мовчан ґрунтовно характеризує поетичний доробок туркменського поета. Зокрема зазначає, що Махтумкулі був першим, хто поєднав у туркменській літературі “дві стихії” — народну та книжну; його вірші шанували не лише за зміст, а й за простоту та легкість художньої форми; зміст пісень Махтумкулі — переважно традиційно-повчальний; його творчість розширила тематичні й філософські обрії “красного письменства Туркменії”; домінантою творчості поета, на переконання П. Мовчана, є тема любові, любові як сим-

волу, духовного ідеалу. Мовчанові переклади віршів Магтимгули фахівці оцінюють передовсім як “максимально точне відтворення змісту оригіналу”⁵... саме тому, що П. Мовчан був дотичний до туркменської мови, культури та історії і сам є непересічним поетом. Перекладач працював за підрядним перекладом, але постійно звірявся з оригіналом з метою збереження ритміки творів Махтумкулі. Також його переклади вирізняють “прагнення синтезувати туркменські екзотизми з вишуканою питомо українською лексикою”⁶:

...Ти – моровиця чи свята обитель?
Вино чи келих, що уцерьт налитий?
Ти – рік чи день, чи ніч швидкого літа?
Ти – сонце, місяць, зорі? Хто еси?

Скажи, ти – мускус чи меди пахучі?
Налигач ти чи колесо біжуче?
Висока хвиля? Океан кипучий?
Ти – вир крутий у морі? Хто еси?...⁷

Від 1991 р., після публікації нотатки А. Кондратюка “Григорій Сковорода і туркменський поет Махтумкулі”, в Україні і працях Н. Ротової та Ю. Пелешенка актуалізовано компаративні студії щодо мотивів творчості та ціннісних пріоритетів поетів. Так, у статті Ю. Пелешенка “Григорій Сковорода і Махтумкулі Фрагі (історико-типологічне зіставлення)” (2014) проаналізовано витоки спорідненості мотивів, образів, символічно-духовного наповнення творів обох поетів. І Ю. Пелешенко вбачає їх у філософсько-релігійних основах світогляду поетів: суфізму для Пираги й ісіхазму для Сковороди, основні положення яких вибудовані на філософії неоплатонізму. Відночас учений констатує,

що у поетів по-різному звучить тема патріотизму. Також Ю. Пелешенко відзначає різне ставлення поетів до мови: “Коли Махтумкулі відходить від книжної мови тюркі й починає писати народною туркменською, то Сковорода продовжує творити старою книжною мовою”⁸.

14 травня 2001 р. за сприяння Посольства Туркменістану в Україні, у Києві за присутності президента Туркменістану й України Сапармурата Ніязова і Леоніда Кучми відкрили пам’ятник Махтумкулі Фрагі. На церемонії з літературними читаннями творів поета виступали й читачі бібліотеки імені Махтумкулі. Монумент розташований у центрі столиці України, у сквері на вулиці Прорізній. Автори пам’ятника – скульптор С. Артикмамедов та архітектор В. Скульський. Бронзове погруддя поета встановлено на сірому гранітному постаменті. Портрет відтворює риси зовнішності Махтумкулі, зображеного у зрілому віці. Правою рукою поет тримає довге перо, лівою – притискає до грудей книжку. На передньому боці постаменту викарбовано українською і туркменською мовами ім’я та дати життя письменника. Внизу на плиті – напис двома мовами: “Махтумкулі Фрагі. Туркменський поет, мислитель, філософ. 1724–1807. Тут братство є звичай і дружба – закон для славних родів і могутніх племен”.

2014 рік – рік 290-річного ювілею Мах-

Миттєвості заходу в бібліотеці

тумкулі – в Україні також означено низкою наукових конференцій: “Міжкультурний діалог: творчість Тараса Шевченка та Махтумкулі Фрагі” (Харків), “Туркмено-українські культурні взаємини” (Київ), “Махтумкулі Фрагі й загальнолюдські культурні цінності” (Ашгабат). Із ґрунтовними доповідями на конференціях виступили П. Мовчан, М. Васьків, Л. Грицик, Н. Білокопитова, а також викладачі та студенти Харківського національного технічного університету імені Петра Василенка, Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка, інших вишів України, Туркменістану, представники міжнародної наукової спільноти.

Також 2014 ювілейного року в Україні було видано книгу “Великий поет великого народу”, яку упорядкував перекладач і поет Олексій Кононенко. Видання – свого роду хрестоматія, у якій автор подає історичний та літературний контексти творчості Магтимгули, а також власні переклади 38 віршів поета.

2019 року в Україні видано ще дві книги: Магтимгули Пираги “На все поглянь, осмисли все...”. Повне зібрання перекладів українською мовою; Микола Васьків “Магтимгули Пираги (Махтумкулі Фрагі): літературний портрет”.

У першому виданні, передмову до якого уклав доктор філологічних наук, професор Микола Васьків, представлено всі твори Махтумкулі, що перекладені українською мовою. Окремі тексти перекладено кілька разів різними перекладачами, і ці варіанти надаються до порівняльного аналізу. Наприклад, текст програмного вірша Махтумкулі “Доля Туркменії” подано в інтерпретації М. Терешенка, П. Мовчана, М. Москаленка, О. Кононенка. Деякі вірші збірки унікальні тим, що мають єдиний варіант перекладу українською мовою. Наприклад, “Твої очі карі”, “Твій гожий стан”, переклад Павла Мовчана.

У книзі “Магтимгули Пираги (Махтумкулі Фрагі): літературний портрет” професор М. Васьків систематизує відомості про вивчення творчого спадку поета в Україні, подає відомості про його життя і творчість в контексті історії та звичаїв туркменів, виважено аналізує досягнення та лакуни українського магтимгулізнавства, а також переклади його творів. Унікальність цієї книги полягає в тому, що М. Васьків розлого й доступно пояснює і версифікаційну своєрідність творів Магтимгули Пираги, їхні традиційні та інноваційні особливості. Станом на 2024 р. книга М. Васьківа є найбільш розлогим та ґрунтовним аналітич-

ним оглядом творчості туркменського поета, презентованої в Україні.

Бібліотека імені Махтумкулі

Бібліотека заснована (zareestrowana) 1 квітня 1969 року під номером 16 як бібліотека для дорослих. Згодом установа була долучена до Централізованої бібліотечної системи “Свічадо” Святошинського району міста Києва, мережа якої складає 10 публічних бібліотек.

У 1972 році під час декади української літератури та мистецтва в Туркменістані українська урядова делегація України в Ашгабаді на честь дружби українського та туркменського народів заклала пам’ятник Т. Г. Шевченку. Тоді й було прийнято рішення назвати одну з бібліотек в Україні іменем видатного туркменського поета Махтумкулі. Ця честь, як одній із новоорганізованих, випала бібліотеці Святошинського району міста Києва, що розташована за адресою вул. Зодчих, 6. Згідно з урядовою постановою в 1972 році бібліотеці присвоєно ім’я Махтумкулі.

1972 року з Ашгабаду у рамках культурної співпраці до Києва прибула делегація бібліотекарів із подарунками для бібліотеки імені Махтумкулі. Від краєзнавчого музею Ашгабаду подарували бронзовий бюст Махтумкулі. Бібліотека Туркменської академії наук, державна республіканська бібліотека передали декілька видань творів Махтумкулі туркменською мовою. Це поклато початок музею Махтумкулі, який було створено в бібліотеці 1975 р. у художньому оформленні локації брали участь скульптор Євген Несподусний (гіпсовий барельєф та чеканка Махтумкулі) та художник ЦБС “Свічадо” Владислав Подольчук (художні панно). Експозиції музею знайомлять користувачів із книгами про життя і творчість поета, з фрагментами його творів туркменською, російською, українською мовами, з гравюрами до кожного з них, а також із добіркою журнальних видань, знімками, портретами Махтумкулі, подарованими спількою художників Туркменістану, та високохудожнім килимовим портретом Махтумкулі, виконаним вправними туркменськими килимницями і подарованим бібліотеці нафтовиками Туркменістану. Посольство Туркменістану надало музею книги про культуру та економіку країни.

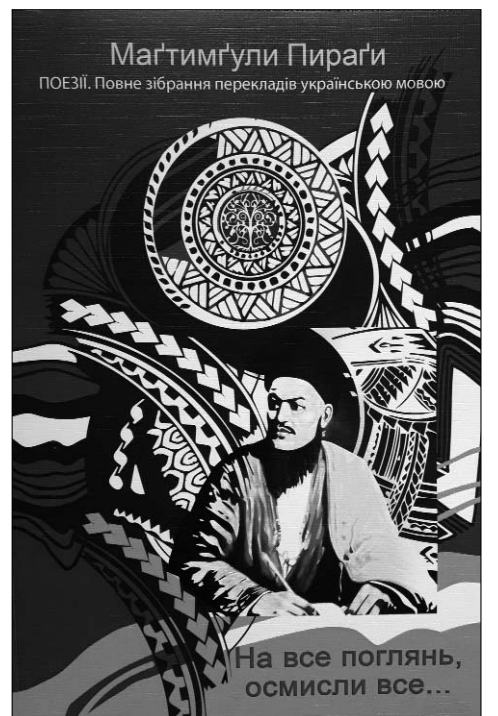
Експозиція умовно розділена на три розділи: перший присвячений Махтумкулі; другий – сучасному розвитку самого Туркменістану, українсько-туркменським відносинам (це книги, періодичні видання, листівки, матеріали, надані працівниками посольства і Головою наглядової ради бібліотеки Бабаджановим Нури Джумаєвичем); третій розділ присвячений культурним надбанням туркменського народу. Це твори декоративно-прикладного мистецтва, килимовий портрет Махтумкулі. Часто музейна експозиція експонує матеріали Посольства. Останнім часом відвідувачі мали змогу ознайомитися з колекцією монет Туркменістану з колекції Бабаджанова Нури Джумаєвича. Після візиту Президента Туркменістану Гурбангулі Бердімухамедова до України (2012) музею були передані його книги, перекладені й видані

Поважні гості культурно-поетичного заходу “Скарбниця мудрості Магтимгули Пираги”

українською мовою: “Політ небесних скакунів”, “Ахалтекинєць – наша гордість і слава”, “Онук, який втілює мрію діда”.

Ім’я Махтумкулі вже 55 років є родзинкою діяльності бібліотеки. Щороку тут відбуваються зустрічі, конференції, літературні фестивалі, присвячені творчості Махтумкулі. У заходах беруть участь школярі українських загальноосвітніх (№№ 196, 281, 206, 235) та київських дитячих музичних (№№ 8, 22, 29) шкіл. На фестивалях звучить поезія Фрагі в українських перекладах у виконанні учнів шкіл мікрорайону. Твори великого поета туркменського мовою вперше прозвучали в бібліотеці у виконанні туркменських курсантів, які навчалися у ЗВО м. Києва. Так, 10 травня 2023 року Посольство Туркменістану в Україні, загальноосвітня школа №235 ім. В. Чорновола та бібліотека імені Махтумкулі організували культурно-освітній захід “Туркменістан – Батьківщина генія турк-

менської нації Махтумкулі Фрагі”. У приміщенні школи №235 ім. В. Чорновола туркменського поета ушанували школярі, вчителі, представники Бібліотеки імені Махтумкулі.

У музеї збираються представники туркменської громади, святкують Дні поезії Магтимгули Пираги (травень, червень щорічно). Бажаними гостями бібліотеки є також партнери – Посольство Туркменістану в Україні, користувачі бібліотеки та учні, що вивчають творчість поета.

Велику допомогу в роботі бібліотеки надає посольство Туркменістану в Україні. Так, 2024 р. у фонд бібліотечного музею Махтумкулі в Києві передано нові експонати декоративно-прикладного мистецтва та книжкової продукції від Міністерства культури Туркменістану. Завдяки цьому музей поповнився унікальними зразками інтелектуальної спадщини туркменського народу і його духовних традицій.

¹ Мовчан П. Співучі лінії пісків / Махтумкулі. Поезії. Пер. з туркм. та передм. П. Мовчана. Видання третє. К.: ВЦ “Просвіта”, 2014. С. 173. с. 10.

² Васьків М. Магтимгули Пираги (Махтумкулі Фрагі): літературний портрет. Київ: АВІАЗ, 2019. С. 42.

³ Васьків М. Махтумкулі Фрагі та загальнолюдські культурні цінності. Слово і Час. 2014. №12. С. 60.

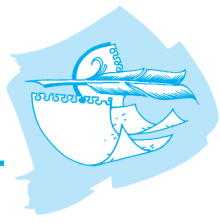
⁴ Васьків М. Магтимгули Пираги (Махтумкулі Фрагі): літературний портрет. Київ: АВІАЗ, 2019. С. 107.

⁵ Васьків М. Магтимгули Пираги (Махтумкулі Фрагі): літературний портрет. Київ: АВІАЗ, 2019. С. 121.

⁶ Васьків М. Магтимгули Пираги (Махтумкулі Фрагі): літературний портрет. Київ: АВІАЗ, 2019. С. 135.

⁷ Махтумкулі Хто ти еси? Пер. з туркм. П. Мовчана / Махтумкулі. Поезії. Пер. з туркм. та передм. П. Мовчана. Видання третє. К.: ВЦ “Просвіта”, 2014. С. 173.

⁸ Пелешенко Ю. Григорій Сковорода і Махтумкулі Фрагі (історико-типологічне зіставлення). Слово і час. 2014. №12. С. 69.

Юрій КОВАЛІВ

Відкувала своє зозуля?
Незворотний потяг промчав?
Скільки ти вилітав, мов куля,
В позাপростір і в позачас
І тебе привітала хвища:
Андеграундом замело.
Крізь занедбане пустирище
Проросло одчайдушне стебло,
Уп'ялося цупким корінням
У забуті всіма ґрунти.
Хай там що – але навіть каміння
Неминуче буде цвісти.

...кров проллється... буде море крові...
Не питаєте: де? чому? коли?
Не вовки сьогодні – людолови
Полювання хижі почали...

2019

Звуглілі будинки торкнеш
і посиплється попіл
В куряві чорній прокляте місто потоне
І не важливо що сталося що станеться
потім
Чи по закону якого ще там закону

Заюшене небо стікатиме Божою
кров'ю
Жовтком тарапатого ока на місто
погляне
Можливо востаннє згасатиме тихо
потроху
День Судний граде жорстокий
і неблаганний
2021

марно стукати в двері коли за дверима
нікого
шезли дороги якими ти біг до дверей
отих
стріти порожні вікна нагло
замкнулося коло
у скам'янілі води в позаторішній сніг
вітер завис мов клоччя наскрізь тиша
загусла
не зворухнеться навіть мураха
у бурштині
Далі... яке там далі? Далі – суцільна
пуста...
Про світову скорботу не згадуйте
ви мені.

Зойкнула чорна зима.
Скільки кривавих маків...
Стала земля сторчма
І розчахнулася навпіл.

Доля взяла та й пішла,
Кинула рідний дім.
Київ – тепер смола,
В'язнуть кияни в нім.

Може, немає їх?
Зникли... але куди?
(Сипле – неначе – сніг
Чорної чорноти)

Гей, хто живий, озвись
З клятої глибини
...згадає скриптор колись
Київ під час війни...

Б. Гуменюку перед прощанням
Лишилися тільки хліб та вино,
Та книга землі, недочитана ще.
Свіча при свічі. Гомонимо.
Про камінь, що в грудях пече та й пече.
Його не відкинеш. Треба пройти
Крізь нього. Пробити до світла тунель.
А де ж побратими?... Хрести та й хрести
І згарище чорне замість оселі.
Гримлять, як арта, неблаганні слова.
Ще рано дзвонити на парастас,

Пульс молоді води

З майбутньої книжки “Id quod actum est”
(Те, що зроблено) – на 75-річчя (13 квітня 1949)

Коли не скінчилися наші жнива.
Світає. В дорогу збиратися час.

На чорному чорне. Потрошена поряд
черешня.
Крізь вибиті двері нічийний собака
біжить.
Над вирвою хати нависла якась
нетутешня

Блакить.

Не віряться: вчора тут
гратися-бавились діти,
Щасливі батьки гомоніли про се
і про те...
Снаряд бовваніє. Черешні хочеться
жити –

Цвіте.

Метаморфози каменю
Все відносно: спасіння,
Наче камінь на шії.
Ще тектиме каміння,
Ще вода скам'яніє...

Та в столітті пропашім
Є сміливець завзятий,
Аби каменем з праці
Голіафа здолати –

Так записано в кармі,
Так замислено Вишнім,
Бо зневажений камінь
Має стати наріжним.

...зимовий цей дощ – недоречний
Асфальтом безлюдним бредє.
Чи знайде притулок нарешті,
Як знайде – то тільки вже де?

Поплутавши літо і зиму,
Блукатиме серед зими,
Допоки доступиться снігу
Й розбудить у ньому громи.

Постріляне видноколо
Здрингнеться, стривожене, враз:
Віщують громи як не голод,
То, може, прояснення час?

і тебе відпустив Господь
як відпускають гріхи
як випускають в'язнів на волю
як спускають пса з ланцюга
тепер ти Адаме
голий
як бубон
котись під три вітри
на всі чотири сторони
тішся Адаме
тепер ти
ніхто

Чорнило? чи кров? – кипить на папері.
Отрутою наскрізь просякла земля.
При кожному Моцарту в'ється сальєрі
Й рентген окрадає свого Пулюя.
Шевченко підвівся – і дантові кола
Для нього мурують на весь кос-арал.
І пастки готують на Чорновола...
Де вбивці? – ніхто їх не покарав.
Це не шпалери: узяв – переклеїв
(О, скільки на світі лукавих шпалер!).
Де не ступи – бовваніє матвеєв
І не холоне його револьвер.

Навіть каміння тепер не росте
На проклятій Богом сирітській землі.
Народу – ніде. Не питаєте про те.
Власноруч зависів він. Із петлі

Вже нікому зняти і витягти чіп,
Якого підшив йому спритний хірург
Під рев карнавалу й кривавих дощів
Зі сходу на захід – на весь виднокруг.
Столочену землю паплюжить сіряк.
Та віру у неї не втрачено ще:
При шаблі регоче останній козак
І сміх його лютий шмагає бичем.

Нарешті дорога добігла мети
Скільки зусиль і ось перед нами
Трава без трави вода без води
Земля без землі нулі між нулями
Які ельдorado навкруг муляжі
Себе проковтнули клоновані шлунки
Смітник смітників ні живої душі
Ні Бога лиш Юдині поцілунки
Над попелищем дітей і рибин
Зависла полуда масна і “пречиста”
...який режисер дадаєт сучий син
Зліпив цей пейзаж з мертвого тіста

Пульс молоді води.
Конус розчахнутий світла.
Вишня повинна цвісти –
Древом Дніпровим розквітла,
Повна небесних щедрот,
Певна коріння земного.
Дивиться звідти Сварог.
Звідси шукайте Сварога.
Скрізь він таїться й ніде,
Щойно народжений вмерши.
Мати Велика іде:
Світ починається перший.

Відсутня присутність

Стрінеш його щодня:
Біла рука, як чорна.
Човен пливе без дна.
Завтра пливе без вчора.
Хто він? Хоч як назви –
Древом, рибою, птахом...
В ньому прості ази
В темних вузлах метафор.
Ступиш – глуха стіна.
Ступиш – не видно краю.
Скрізь він – і вже нема.
Хто він? – ніхто не знає.

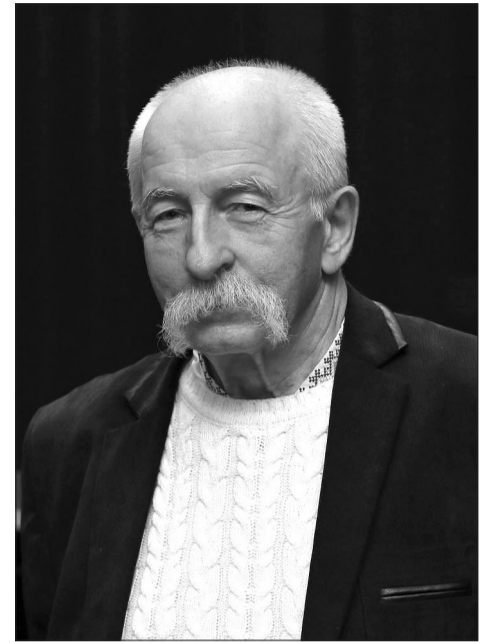
Давно забув, який той ліс,
Де ріс я разом із грибами
В обіймах дуба і беріз.
...той ліс на дрова порубали.
Зустрітись не довелось –
Завжди марнотні перепони.
Давно забув бенгежну Рось
...невже закута у бетони,
Як і линки та карасі,
Й стрижів непогамовні зграї,
І я, похрещений в росі?
...невже мене ніде немає...

Тільки зойкне година третя:
Чую, як в глибині в мені
Дуже тяжко бредуть дерева
І зітхають у напівсні.

Вони зникнуть й печальну правду
Заберуть в небуття чуже...
Я прокинусь о шостій ранку...
Краще б не прокидався вже!

...отже, світ покритий, мов крига,
Й течія несе його кудись...
А куди? – не скаже жодна книга.
Та й книжки давно перевелись.

Вже громаддя лізе на громаддя:
Хряск одчаю переходить в крик.

Й греблю, перечавлену на шмаття,
Неблаганний проковтне потік.

Він скажений. Він не знає впину,
Все змітає на своїм шляху.
...в інтернеті, в рубриці “новини”
Скинуть інформацію глуху.

Тут промовляє криця.
Скрегіт. Сталева сіль.
Оком пряде самиця
Бій самовбийць-самців.

Змінити ніхто не може
Суворий земний закон:
Має лиш переможець
Право на лоно лон.

Прийме вона із криком
В піхву свою меча.
Підхоплені танцем диким,
Крізь нетрі вони помчать.

Доведені до кипіння,
Вибухнуть, як на те
Ядерне густе насіння
В ній крицею проросте.

Надпито келих кришталевий.
Зірки заграли у вині.
Рішучі кроки королеви
Збудили сходи кам'яні.

І стрепенувся давній замок,
В тонкім передчутті завмер:
Чи він тепер під небесами...
Чи небо на землі тепер...

Немає значення. Навколо
Світи з'єднались навіки.
...і келих падає додолу.
...і розсипаються зірки.

Присвятя

Яриці

Що дощ нам принесе –
Напівзабутий гість.
Хоча про те, про се
Неквапно розповість
До речі й без пуття.
Згадає мимохідь,
Що бажане дитя
Явилось в цю мить
Для щастя чи біди –
Не скаже: що і як.
Бринітиме завжди
Над ним Господній знак.
Пречиста з ним також,
І віра, і любов.
...у вечір піде дощ,
Як з вечора прийшов.

Між сивих книг і вицвілих газет,
Де скам'янілий гомін безголосся,
Жив невідомий світові поет.
А, може, так поетові здалося?

А, може, світ, сфантомлений давно,
Коли йому байдужаться поети?
Лиш місяць у химернім кімоно
Вигадує нечувані сюжети.

У склянці ночі спалахне лимон,
Відіб'ється у ній нове сузір'я.
Існує світ, якщо цей світ не сон.
Живе поет, якщо він не повір'я.

Самотне, як палець, дерево,
Тамуючи спрагу дощем,
Вдивляється в сиве дзеркало,
Що над корінням тече,
Хоче себе впізнати
Й не впізнає себе:
Кора вже стара занадто,
Листя рідке й рябе.
А поряд шугають шини
Й зникають у сірій млі.
...натомлений птах спочине
В шорсткому, як дріт, гіллі.

Пам'яті В. Яцюка

в піски пішов і став уже піском
розсипавшись між сосон позачася
лишився слід прописаний хрестом
сльози що наче стигма запеклася
тепер ти скрізь метою без мети
в своїй оселі що понад віками
піски на нас чекають як завжди
допоки ми не станемо пісками

Пам'яті В. Портяка

витікають пальці
крізь пальці
наче цілюща вода
не лишаючи ані краплі
пустка така
що не про-
дих-
нути
тільки камінь
у горлі клекоچه
мов леза
пасмуги чорного світла
немає межі за межею
крім убивчої тиші
яка поглинає мовчки
тому нічого не скаже

Пам'яті Тетяни Конончук

Тихо-потиху, навкруг ні шелесне.
Не побачиш вві сні — наяву
Забрело собі Царство небесне
У високу, як небо, траву,
Світлу душу забрало... неначе
Божий день загорнувся у тьму.
Вже Господь обнімає і плаче:
Дуже тяжко сьогодні Йому.

Пам'яті Володі Мукана

Крізь рев лихої арти, квакання мін,
найтовщі стіни
Він прийде вночі й не скрипнуть двері,
ані підлога,
І радісна посмішка грає на личку
дитини —
Батька дитя зустріне знову,
наче зустріне Бога.
Затихне дружина в обіймах, міцних,
чоловічих,
І бризне сльоза щаслива, печальна
душа розквітне.
Він обійде господу (лиш не питайте:
навіщо?),
Лад наведе навколо і піде собі непомітно,
Щоб повернутися знову...
Так часто буває на війнах.

Ніч горобина. Понурий пором.
І перевізник — суворий невіра.
Він править веслом, наче пише пером
Свій вирок на всіх: на людину і звіра.
Немає ні грішних, ні праведних тут.
Він робить роботу свою, як уміє.
Він перевізник. Він ще не суд.
Суд буде там, де вмирає надія.

Нескорена Харківщина бореться і навчається

Вікторія ЛУНІНА,
директорка Харківської обласної Малої академії наук,
кандидат педагогічних наук

Цінність позашкільної освіти в умовах війни набуває нових сенсів, адже вона допомагає не тільки розвинути здібності й таланти, які можуть бути корисними для вихованців у житті, а й подолати негативний вплив непростих подій.

Комунальний заклад “Харківська обласна Мала академія наук Харківської обласної ради” — профільний заклад позашкільної освіти дослідницько-експериментального напрямку, який в умовах російсько-української війни продовжує активно працювати для реалізації потреб у творчій самореалізації, забезпечення змістовного дозвілля учнівської молоді. За час повномасштабної агресії рф будівля закладу шість разів зазнавала пошкоджень від обстрілів: постраждали фасад, вікна, покрівля, але навіть у таких надскладних умовах нам вдається зберегти мережу гуртків. Харківська обласна МАН входить до переліку найбільш закладів позашкільної освіти в Україні й забезпечує на безоплатній основі потреби понад півтори тисячі здобувачів освіти в області.

Освітній процес в умовах воєнного стану здійснюється в дистанційній формі незалежно від місця перебування вихованців. Харківська обласна МАН є організатором значної кількості масових заходів для учнів, серед яких обласний етап Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН, наукові конференції, профільні школи тощо. Ми щиро вдячні нашим викладачам та працівникам, науковцям закладів вищої освіти Харківщини за роботу з вихованцями Харківського територіального відділення МАН.

Наразі триває обласний етап конкурсу-захисту, який відбувається в 71 секції 12 наукових відділень. На розгляд журі подано 515 дослідницьких робіт учнів-переможців районних і міських етапів, що порівняно з попереднім навчальним роком більше на 40% (2022–2023 н. р. — 369 робіт). У 2023 році команда Харківської області на Всеукраїнському конкурсі-захисті виборола найбільшу кількість золотих медалей, і ми сподіваємося на успішний виступ нашої команди й цього року.

Учні Харківщини щороку стають лавреатами стипендії Президента України. У межах співробітництва з закладами вищої освіти, науково-дослідницькими інститутами Національної академії наук України реалізуються не тільки спільні

проекти МАН, але й створюються авторські програми з позашкільної освіти. Лише торік у навчальний процес було впроваджено тринадцять авторських навчальних програм, чотири з яких отримали гриф Міністерства освіти і науки України “Схвалено для використання в освітньому процесі”.

Попри виклики та проблеми, які постали за час повномасштабного вторгнення, Харківська обласна МАН не зупиняється на досягнутому й ініціює впровадження нових наукових проєктів для молоді з метою підтримки вітчизняної науки.

Ми завжди відкриті до співпраці, комунікації та раді новим партнерам. Фізико-математичні та природничі науки посідають важливе місце в широкому спектрі освітніх інтересів учнів Харківської обласної МАН. Саме тому ми вдячні Національному центру “Мала академія наук України” за ініціативу щодо спільної організації та проведення телемосту у формі вебінару з використанням дистанційних технологій (онлайн), який 21 лютого 2024 р. з'єднав Харків з Європейською організацією ядерних досліджень — ЦЕРН (м. Женева, Швейцарія). Важливо підкреслити, що цей телеміст продовжує низку дистанційних заходів НЦ “МАНУ” з підтримки освітань нескорених міст України: 24 січня 2024 успішно відбувся телеміст НЦ “МАНУ” (Київ) — ЦЕРН (Женева) — Мала академія наук учнівської молоді Херсонської обласної ради. Наш заклад охоче долучився до реалізації важливої на сьогодні практики надання інформаційної, моральної та психологічної підтримки учням і педагогам України, де вони зараз не знаходилися.

Цього року виповнюється 70 років від заснування Європейської організації ядерних досліджень, тому темою нашого телемосту визначили “ЦЕРН — 70 років служіння людству”. Спікеркою виступила Тетяна Гриньова, наукова співробітниця групи ATLAS-LAPP, лабораторія фізики частинки Аннесі (Франція); організаторка навчальних програм ЦЕРН для України. Модераторами телемосту стали Олександр Юров, провідний фахівець Національного центру “Мала академія наук України”, голова Всеукраїнського клубу почесних послів ЦЕРН в Україні, по суті — почесний посланець освітань нескорених міст України, та Ганна Лісовська, заступниця директора Харківської обласної Малої академії наук.

У заході взяли участь понад

200 осіб з числа науковців, педагогічних працівників і здобувачів освіти закладів вищої, загальної середньої та позашкільної освіти Харківщини та інших міст України й зарубіжжя, оскільки телеміст відкритий для всіх охочих, хто пройшов онлайн-реєстрацію в Інтернеті. Зокрема, до телемосту долучилися учні та педагоги комунального закладу “Харківський науковий ліцей “Обдарованість” Харківської обласної ради, які дивились онлайн-трансляцію в облаштованому для занять бомбосховищі.

(навчалася в ЦЕРН у 2013 році). Вони подякували Малій академії наук України за можливість побувати й навчатися в ЦЕРН, Європейській організації ядерних досліджень за отримання оригінальних знань у галузі фізики часток, а також розповіли про власний унікальний досвід, отриманий за результатами навчання в провідному світовому центрі ядерних досліджень.

Приємно згадати, що до когорти учнів, які навчалися в ЦЕРН, входять харків'яни Платон Дмитрієв, Дмитро

Переможці III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН

Під час доповіді Тетяни Гриньової учасники телемосту дізналися багато цікавого про історію та здобутки ЦЕРН — провідного світового дослідницького центру з ядерної фізики, а також взяли участь в обговоренні актуальних питань сучасної ядерної фізики.

Важливим доповненням порядку денного телемосту до науково-популярної доповіді стала інформація про сьогодення, виклики та завдання, які постають перед Харківською обласною МАН, а також виступи символічних почесних послів науки ЦЕРН в Україні: студента Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Романа Овсяннікова (навчався в ЦЕРН у 2018 році) та вчителя фізики Комунального закладу “Харківський науковий ліцей “Обдарованість” Харківської обласної ради Ірини Петренко

Шимків, Валерій Николаєнко, Артур Кульков, Юрій Погуляев, Єлизавета Попова, Роман Скуріхін, Олександр Шумаєв, Даниїла Глезіна, Роман Овсянніков, Ілля Лукін.

Учасники телемосту подякували його організаторам, відзначили високий рівень та оригінальність матеріалу доповіді, а також висловили побажання щодо продовження проведення Національним центром “Мала академія наук України” спільних з ЦЕРН дистанційних навчально-популярних заходів для учнів та педагогів України. На нашу думку, такі заходи в часи російсько-української війни служать збереженню зв'язків учнів та вчителів, які вимушено покинули місця свого навчання й роботи, з колективами своїх освітніх установ, стимулюванню інтересу молоді до фізики та сучасної науки загалом, активізації участі в науково-дослідницьких проєктах, зокрема спрямованих в перспективі на відбудову повоєнної України.

Життя під час війни — одне з найважчих випробувань для кожної людини. Найскладніший шлях доводиться долати й учнівській молоді. Тому сьогодні вкрай важливо продовжувати освітню діяльність, налаштовувати на позитив батьків, учнів, педагогів. Звісно, потенціал наших вихованців є запорукою подальшого успішного розвитку дослідницько-експериментального напрямку позашкільної освіти Харківської області й України загалом.

Учні-глядачі телемосту під час онлайн-трансляції доповіді в облаштованому для занять бомбосховищі закладу освіти

“Заради того, щоби силою твоєю живилися й жили, щасливилися й співали люди в краї вільному нашому”.

Тетяна ДЕЙНЕГІНА

Закінчення.

Початок у ч. 13 за 2024 р.

Навкруги щиро і дружно за-сміялися, розуміючи, що останнє слово вже було адресовано не тільки співавтору “історичного” видання.

— Дозвольте мені не погоди-тися... — Ображено почав було “несправний професор”, але хтось “із народу” запитав:

— А психіатр серед авторів до чого? — І майже хором зареготали люди:

— Тому що за цими “автора-ми” Сватове плаче!..

— А Сватове тут до чого? — Здивовано звернувся до Софії Ге-на. — Але “учасники хору”, ніби продовжуючи пісню, наперебій охоче пояснювали юнакові, що саме там перебуває “вишуканий санаторій” для хворих з ось таким діагнозом. У народі його назива-ють просто “психушкою”!..

— Саме там їм місце, — обуре-но прошелестіли газети під нах-вою. — Хіба психічно здорова лю-дина звернеться в боротьбі з Пое-том до демонізації як агресивної форми дегуманізації?!

Хтось аж зареготав, бо, ніби підслухавши їхні словесні візе-рунки, промовець натхненно до-водив, що прочитання цієї книги принесе кожній людині нена-висть до “людино-ідола”, розвін-чає наслідки безглуздої демоніза-ції й кожен християнин має від-повісти, що відмовився б мати та-ку людину за “крьостного атча”, а той, хто любить Христа, любить Україну, — не може любити так звану творчість Тараса Шевчен-ка, фашиста Шевченка!

— А може, саме автори цієї книжки — фашисти? — Завершав схвильований голос і Софія поба-чила, русоволоса жіночка, що зривалась на вереск чи від холоду, чи від почуття безвиході. — Як можна стверджувати, що Кобзар не має права стояти на площі іме-ні героїв великої вітчизняної вій-ни? А хіба він не надихав бійців на битву?!

— Зачекайте, пані Доро, заче-кайте! — старенький дідусь, ви-блискуючи гарячими очима з-під товстенних окулярів, намагався щось дістати з глибини свого портфельчика. — Ось. Оце. Поди-віться, люди, подивіться! — двома руками, що помітно тремтіли від хвилювання та й від немолодих років, булавкою, смолоскипом він тримав головний скарб свого життя — книжечку, яка за величи-ною трохи перевершувала сірни-кову коробку:

— Для мене цей “Кобзарик” довоєнного видання був по-своє-му Біблією. У моєму похідному рюкзаку або в кишені шинелі по-езія великого Тараса була зі мною з першого до останнього дня вій-ни. Треба сьогодні нагадати цим “авторам”, що з 27 мільйонів ра-дянських людей, які загинули в тій війні, майже половина — ук-раїнці. Я сам бачив під час війни в Україні плакати із зображення-ми гнівного Тараса Шевченка і написом: “І вражою злою кров’ю волю окропіте!” — А інші — з за-кликом: “Не дайте матері, не дайте в руках у ката пропадати!” — “Кобзар” Шевченка був для нас, як для глибоко віруючих — “Молитовник”. Можна навести безліч прикладів, коли Шевченко піднімав бойовий дух солдатів і офіцерів. Так у кого на україн-ській землі може піднятися рука, щоб знищити пам’ятник нашому генію, нашому Пророку? Люди, не дайте волю варварам! — Його руки різко опустились, притиска-

Поміж небом і землею

Уривок з роману “Аглофабрика”

знала — є там Поет чи тільки підніжка та гіркі спогади залишилися. Навіть підняти очі вгору не наважувалась...

Медики не з’явля-лись.

— А, може, це й на краще, — вже відверто казала радіо-пані, — на-віщо вам ще раз вмирати, Богдане Васильови-чу? Навіщо вам ще й ці тортури проходити? Це — неймовірно.

Слова про допомогу ще відгукувались нас-тирливою луною, роз-повзались крижаним асфальтом, але вже не мали значення.

— Які медики? Наві-що вас рятувати? Як ря-тувати? — гладить радіо-пані невагому зморшк-увату руку. — У Булакова “Аннушка розлила

ючи “Кобзарика” до серця.

— Богдане Васильовичу! Бог-дане Васильовичу! Пане Богдане-е-е! — Зашепотіли, загомоніли, закричали налякано з різних сторін:

— Дід зомлів. Дід, здається, знепритомнів! Дідусеві зле, він, здається, втратив свідомість!..

Світловолоса жіночка, яку дехто називав “пані Дора”, хтось — Дорою Григорівною, щось на-крапала в скляночку. Побігли викликати “швидку”.

— Розхвилювався дід... — зі ширим співчуттям повторював задумливий юнак, скручуючи в трубочку свої студентські зоши-ти, здивовано вдивлялась в ор-дени під розкритими на грудях лацканами пальта...

— Дивіться, юначе, дивіться! Уважніше дивіться й запам’ятай-те! — молитовно примовляючи це, “пані Галина з культурної ре-дакції обласного радіо” дбайливо розтирала сиві скроні, старезні руки й теж уважно вдивлялась в побіліле обличчя. І ніби сама з собою розмовляла:

— Богдан Васильович у нас — не просто дідусь, він дідусь-герой, він — почесний голова об-ласного об’єднання Всеукраїн-ського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, він у нас — учасник бойових дій з фашист-ською Німеччиною, ветеран пра-ці, заслужений вчитель України. Саме Богдан Васильович був іні-ціатором і натхненником ство-рення в Олександрівці літературного музею Бориса Грінченка, де од-ним з перших експонатів стала подарована Богданом Пастухом бандура... — Пані Галина розпові-дала це людям, майже усі з яких — луганці, але здебільшого вперше чули і про Богдана Пастуха, і про Бориса Грінченка, музей якого в Перевальському районі Луган-щини вже усталено вважається перлиною світового українства.

— Я правильно кажу, пане Богдане? — після кожного пові-домлення пані Галина зверталась до нього, ніби перевіряючи, як він почувається, не дозволяючи раптом його душі відлетіти в за-світі, чи водночас доводячи і рів-ень своєї компетенції. Вона озир-алась, очікуючи допомоги меди-ків... Богдан Васильович дивав все рівніше, але пані Галина хоті-ла всіляко відсторонити його від того, що відбувається навкруги пам’ятника, хоча й сама вже не

падку... Хтось уже вистелив бен-зинову стежку сухотрав’ям від до-роги до самого вашого будинку. Цією вогненною стежкою і ви бігли від зупинки автобуса, зади-хаючись, тримаючись за серце.

Воно ще намагалося боротися. Та хіба можна було витримати таке випробування? Бо горів не прос-то будинок, а безцінна скарбниця української духовності, історії, культури. Світового рівня скар-бниця українства! Моторошно навіть намагатися уявити — що ви, Богдане Васильовичу, при-тискали до грудей, згоряючи раз-ом з тим, що було вашим жит-тям?! Що ви намагалися врятува-ти, перш за все, з безцінних рари-тетів, книг, виданих за життя ав-торів попередніх століть, творів з автографами поетів, прозаїків, критиків, дослідників? Ви ж за свої 60 років невтомної праці, як рідних діточок зібрали їх, понад двадцять тисяч не тільки під сво-єю стелею, в своєму серці, в своїй Долі! Це не було таємницею — всі ці скарби ви готувались подару-вати Україні. Картини, гравюри, ескібриси, неповторні безцінні світліни, що мають статус істо-ричних документів. Правильніше тепер казати про це в минулому часі... Хоча ви відкрили для Лу-ганщини Бориса Грінченка і його творчість. Завдяки вам з’явився і музей, і пам’ятник, і пам’ять, яку ненажерливим вогнем не вбили чорні руки злочинців.

Пані Галина, звичайно, відчу-вала, що навіть на небесах Богдан Васильович залишається поруч. І вона тримала його руку, ніби зв’язківцею поколінь тримає сріб-ну нитку духовної єдності.

Між тим, вона усміхалась і пе-реконувала пана Богдана, що ось потеплішає й “ми з вами обов’яз-ково поїдемо до гостинної й не-повторної Олександрівки, зробимо новий ліричний радіофільм про “голубину любов” Бориса Грін-ченка і Марії Загірної. Проїдемо затишним парком Олександрівки, і наші радіослухачі обов’язково відчують дзвінкі голоси птахів, спорідненість струмочків, п’янке степове повітря”.

Журналістка зустрілась по-глядом із Софією.

— А якщо б ви, радіо-пані, і мене з собою взяли... — приско-рено забилося дівоче серце. — Там же зовсім поруч з Олександрів-кою Алчевський металургійний.

Тільки проїдеш Михайлівку, лі-воруч від автодороги серед неозо-рого степу — пам’ятний знак, по-кажчик на меморіальний комп-лекс і портрет Бориса Дмитрови-ча. А праворуч вже можна розди-витись абрисами індустріального гі-ганта, який навіть у снах нагадує Софії величній таємниці життя і смерті.

— А потім ви, дорогесенький Богдане Васильовичу, — ніжно торкалися старечої зморшкуватої руки доглянуті пальчики з еле-гантним, але невичуканим мані-кюром, — схвильовано вітатимете своїх давніх друзів, духовних си-нів — Юрія Єненка, славетного українського онколога й відомо-го луганця-просвітянина, Анато-лія Погрібного, киянина, народ-ного професора, лицаря україн-ської ідеї, улюбленця думаючих студентів, Олексія Неживого, професора, письменника, ініці-атора і засновника інституту грін-ченкознавства в Луганську. Для вас кожна зустріч під розлогою грушою у подвір’ї колишнього директора Олександрівської серед-ньої школи Василя Позднякова була справжнім незабутнім свя-том духовності...!

Пані Галина говорила, майже наспівуючи. Іноді дивилась ку-дись в бік, ніби очікувала, що з’явиться медична допомога. Во-на знала, що жодні зусилля ліка-рів вже не повернуть із засвітів єдиновірців, які вже давно зустрі-лися під якоюсь іншою, рай-ською, розлогою грушою чи, мо-же, яблункою. Але впевнена бу-ла радіо-пані, і не тільки вона, що в ці страшні години обов’язково нетлінні душі людей, які ствер-джували в різні роки, сторіччя й навіть вже тисячоліття, україн-ську правду на Луганщині — страждають, плачуть і моляться зараз разом з ними. Її тремтливі пальчики продовжували подумки поглаждувати зморшкувату руку, а тихий майже наспів вихоплю-вав з куточків пам’яті те, що від-булось, або те, що позначило життя як нездійснене...!

— Юрій Олександрович порадує вас новою книгою “Промінь доб-ра Бориса Грінченка”, Анатолій Григорович познайомить зі сторінками своїх майбутніх передач Українського радіо “Якби ми вчилися так, як треба...”, подарує нову книгу статей, на обкладинці якої теж це хрестоматійне шев-ченківське нагадування, Олександрівський музей презентує “Луганську читанку” як особливий творчий доробок письменників Луганщи-ни — дітям прийдешнього... І зно-ву згадуватиме Василь Іванович, як далось йому приховувати від численних обшуків КДБістів без-цінні речі, книги, документи, які в кінці вісімдесятих стали безцін-ними експонатами першого і єдиного в світі меморіального Будинку-музею Бориса Дмитро-вича Грінченка.

Очі пані Галини вже вдивля-лись в надхмарну далечінь, а го-лос все тихіше запитував:

— Я правильно кажу, пане Богдане? — після кожного “пові-домлення” пані Галина зверта-лась до нього, ніби... Вона сама ледве трималась на ногах від вто-ми, холоду, хвилювання. Вона й не помітила, як хтось перехопив її руку, перш ніж вона продовжи-ла свій монолог. — І грітимо душі і серця запашний чай, який вмі-ють готувати тільки олександрівці на

цілющих місцевих травах, а ви переглядатимете музейні експо-нати, серед яких так багато ваших подарунків: книги, посуд, карти-ни, старовинний одяг, прикраси й навіть бандура — безцінні дари. Безцінні... — щось хотіла додати пані Галина, але допитливому Генкові, який міцно тримав на своїй долоні її руку, аж кортіло дізнатися, хотілось конкретики:

— А “безцінні” — це скільки?

— Що — “скільки”? Скільки “лайків” чи “уподобайок”?.. — розгублено подивилася пані Га-лина в очі незнайомого хлопця.

— Та при чому тут “лайки”?! Якщо грошима?... Скільки кош-тує бандура? — І додав: — Якщо старовинна?

— По-перше, це — музейні експонати, ніхто не має права їх продавати, хоча, звичайно, у кожного з них — своя ціна, або оціночна вартість, але...!

— Але, — чомусь за нею слідом повторив Ген, — ось, наприклад, — Софія відзначила, як безцере-монно Генка тицьнув пальцем ту-ди, де зовсім недавно впала Да-рина Тарасівна, де Заїграшка на-магався розтрити бандуру, ніби розірвати на шматки душу цієї загадкової жінки, нехтуючи На-заровим “дорученням” все відре-монтувати, повернути, вручити...!

— Він, здається, так і не зрозумів: принц чи жебрак? — звер-хньо посміхнувся сам собі Генка.

...Софія вже теж ледве трима-лася на ногах. Тремтіння від хо-лоду стало ніби природним і на-віть звичним, але від чашки гаря-чого чаю навряд чи хто зараз від-мовився б... Фантазмагоричність не вписувалася в звичні рамки улюбленої “дураківки”. Її як теп-ле дитинство, як сонячну безтур-ботність і навіть деяку безглузду придуркуватість не хотілося за-лишати в минулому, і, тим паче, було б гірко і несправедливо — віддавати кречетам, які своїми ненажерливими дзьобами розде-рують, роздобають, розжують і виплюнуть. Не від голоду, а від бажання нашкочити, в послуж-ливій старанності виконати і пе-ревиконати “норми” з нанесення шкоди психіці нормального суспільства, з викривлення погля-дів, проникнення в зазеркалля душі, дружби, родини, ламаючи, спотворюючи, калічачи...!

...І бачив молодесенький мі-сяць, як здригалося небо зоряним світлом далеких планет, як ніч, навіть зібравши воедино всі темні фарби свої, не в силах була захова-ти під своїм покривом біль, страх, сльози людей, які молилися і пла-кали, плакали і молилися...!

Але не погоджувались небеса зі ствердженням, що вночі тільки зло торжествує. І слали відчайдуш-ні зірочки на святу і грішну землю давнє світло далеких планет.

І вдивлявся молодесенький місяць в самотню фігуру немоло-дого, високого огрядного чолові-ка, на якому, здавалось, сфокусу-вали свої проміння чи промінчи-ки всі можливі на той момент джерела світла. Його чорне роз-логе пальто нарозхрист скидало-ся на крила, що були готові злеті-ти услід за Пророком або обійня-ти його, укрити від холоднечі і вітрів, від холоду і варварства людського.

— Немає тобі спокою, Тарасе! Та й не для спокою я створював тебе, долонями своїми я кожний клаптик глини обігрів заради утвердження української правди, заради того, щоби силою твоєю живилися й жили, щасливилися й співали люди в краї вільному нашому...!

Згадуємо професора-україніста

Віктор СКРИПНИК,
почесний краєзнавець України,
м. Слов'янськ, Донецьчина

Хотів би нагадати землякам про людину, ім'ям якої варто було б назвати одну з вулиць міста Слов'янська. Йдеться про професора Василя Тихоновича Горбачука, вірного сина українського народу, людину, яка три десятиліття жила в нашому місті, вчила майбутніх учителів, дбала про розвиток рідної мови.

Василь народився 1927 р. в селі Міжлісся Березівського району нині Брестської області, Білорусь. Там жило багато українців, але територія належала Польщі. У 1939 р. Берестейщину приєднали до БРСР, а в 1941 р. її захопили німці. Тож школярі були вимушеними поліглотами: вчили польську, російську, білоруську, німецьку, а вдома розмовляли рідною, материнською.

У 1947 р. Василь в відмінно закінчив середню школу й поїхав до Львова, вступив на філфак університету ім. І. Франка, який з відзнакою закінчив у 1952 р. Рік вчителював, а 1953–1956 рр. навчався в аспірантурі Науково-дослідного інституту педагогіки (Київ). Потім викладав у педвузах, працював над кандидатською дисертацією, яку захистив 1959 р. й одержав ступінь кандидата педагогічних наук.

Молодого науковця зарахували старшим викладачем на кафедрі української мови Вінницького державного педінституту ім. М. Островського. Тут у 1964 р. йому присвоїли вчене звання “доцент” й затвердили на відповідній посаді.

Здавалося, працюю на радість людям і собі. Але “хрущовська відлига” закінчилася. Вчорашні соратники Микити Сергійовича почали “закручувати гайки”. Знову за розказаний анекдот можна було загреміти в місія дуже віддалені. Розквітло стукацтво. Посипалися доноси й на українця Василя Тихоновича. Його звинувачували в націоналізмі, спротиві розгорнутій русифікації, антирадянській пропаганді. Про це йдеться в деяких щоденникових записках Василя Тихоновича (“Мої вінницькі дороги. 1961–1966 роки”), шойно виданих його вдовою Лідією Дмитрівною та синами.

Оскільки “сигнали” не були підтверджені, В. Т. Горбачуку вдалося уникнути карної відповідальності, але з інституту його випроводили. Тільки після тривалого ходіння по інстанціях вдалося влаштуватися на роботу в Кіровоградський педінститут. Та й там вінницькі “добровичі” не залишили Василя Тихоновича в спокої.

У щоденнику “Тридцять років на Донбасі. 1973–2004 роки” (Слов'янськ, “Друкарський двір”, 2010) він писав: “Причиною мого переїзду на Донецьчину, у місто Слов'янськ, було моє звільнення з роботи в Кіровоградському державному педагогічному інституті в 1972 році... Мені інкримінували зв'язки “с підозрительними личностями”, передусім з товаришем моїх студентських років Євгеном Сверстюком, засудженим (“дали йому сім років концтаборів і п'ять років “поразки в правах”), та поширення самвидавської літератури

серед студентів і викладачів... Висунути проти мене в стінах КДБ звинувачення базувалися на показаннях Сорокіна (викладача Вінницького педінституту) та Грищенка (випускника цього ж інституту). Парадоксальність ситуації полягала в тому, що свідчення згаданих осіб, по-перше, я заперечував, по-друге, вони стосувалися того періоду, коли я працював ще у Вінниці... Отже, з часу інкримінованого мені організації “злочину” пройшло вже шість років!”

Задавнені звинувачення В. Т. Горбачук оскаржував у всіх можливих інстанціях, та це не врятувало від звільнення. Спроби влаштуватися на роботу за конкурсами, які оголошували вищі, переривалися, як тільки ректори дізнавалися про “нюанси біографії” претендента на посаду. “Аж ось у цій безпросвітній темряві, — писав у щоденнику Василь Тихонович, — несподівано замаєчів на горизонті Слов'янськ”. Про безробіття В. Т. Горбачука — офіційного опонента на захисті його дисертації — дізнався проректор СДПІ Д. М. Кравчук. Він і вмовив ректора І. І. Петрика оголосити конкурс і

з України або їх нащадками, які не забули материнську мову, створили нею чимало художніх творів. Ці книги й стали основою інститутської бібліотеки української діаспори.

На запрошення В. Т. Горбачука в СДПІ певний час (1995 р.) лекції читав професор з Нью-Йорка, уродженець Донецької області Віталій Кейс. Удвох вони були в редакції міськрайонної газети “Вісті”, яку на той час я очолював. Приємно було чути схвальні відгуки таких поважних людей про виважений державницький курс газети, хорошу літературну українську мову видання.

Важкі то були часи. Тиснули і зліва, і справа. Навіть від співзасновника діставалося. Тож професорська підтримка для нас була дуже важливою. А наші друзі навіть матеріальну допомогу організовували. За передані ними “зелені” добра сотня ветеранів Слов'янська одержала річну передплату газети, а в кабінетах журналістів з'явилися настільні вентилятори, які полегшували роботу спекотного літа.

Василь Тихонович співпрацював не тільки з нашою газетою.

Василь Горбачук (ліворуч) з вчителькою Ніною Скрипник з Шахтарська, професором Анатолієм Загнітком з Донецького держуніверситету та редактором газети “Донецьчина” Ігорем Зоцом після вручення редакційної премії “Плекаймо рідну мову”. Донецьк, 1998 р. Фото з архіву І. Зоца

на вакантну посаду взяти опального доцента.

Василь Тихонович до кінця своїх днів (пішов він за межу в м. Ірпінь Київської області 25 грудня 2013 р.) з теплою згадував слов'янський період життя, людей, які допомогли йому у скрутний час, сприяли творчому зростанню.

В СДПІ В. Т. Горбачук став професором (1990 р.). У Слов'янську він написав більшість своїх робіт з проблем сучасної української мови, діалектології, лінгводидактики, а також із суспільно-політичних питань. Тут він підготував і видав книгу “Барви української мови” (“КМ Академія”, Київ, 1997), яка десятиліттям накладом розійшлася по всій Україні й визнана кращою роботою професора-україніста.

В. Т. Горбачук з 1984 по 1998 р. завідував кафедрою української мови та літератури, висловив ідею створити в СДПІ філологічний факультет, яку й реалізував 1998 року. Своє дітище він очолював до 2003 року, майже до свого переїзду на Київщину.

Василь Тихонович налагодив зв'язки з українською діаспорою США, Канади, інших країн світу. На його адресу йшли посилки з книгами, написаними вихідцями

Його статті друкувала обласна “Донецьчина”. А з її головним редактором І. О. Зоцом та членом НСЖУ В. І. Романьком професор В. Т. Горбачук створив навчальний посібник “Основи журналістики” (ТОВ “Лебідь”, Донецьк, 2002), який і зараз допомагає студентам-філологам освоїти ази супутньої спеціальності.

До речі, В. Т. Горбачук 1997 р. заснував і тривалий час був головним редактором літературно-мистецького альманаху “Євшан”. Тож цілком закономерно, що його прийняли до Національної спілки журналістів України.

А ще професор Горбачук був активним просвітянином. Його вагоме, пристрасне слово державотворця звучало на публічних лекціях, мітингах, інших зібраннях. За це правління Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка удостоїло Василя Тихоновича найвищою своєю нагородою — медалі “Будівничий України”.

Любити рідну Батьківщину, рідну мову, правильно говорити і писати українською вчилися у Василя Тихоновича тисячі майбутніх вчителів. І не тільки. Думаю, що і в ці дні найважчих випробувань для українців, вони згадають свого вчителя, а міська влада увічнить його ім'я в назві однієї з вулиць.

Ми ж стільки днів і ночей з тобою мріяли, що велично, з любов'ю дивитимешся ти на сонячний Луганськ! Український Луганськ! І Луганщина разом зі світанком нестиме Україні твою Молитву, твою Любов — від Дону і до Сяну, твою неосягну Віру...

Але ти ж пам'ятаєш той морозний простір, де я майже наодинці з тобою, майже впрогольодь очима двома руками тебе, гіганта, викохував. Ніби свою душу до останку тобі віддав. Над Грінченком я теж на самоспаленні працював, та Борис Дмитрович... Чи образ не настільки трагічний, чи я був ще молодим, тож сили більше було?... І ось руки мої вже неспроможні підтримувати твої крила, неспроможні. Я своє останнє здоров'я поклав там, в майстерні, потім — в цеху комбінату, доки тебе зводили! Ти був смыслом мого життя, головою Любов'ю! Хоча...

— А чому ж ти, Майстре, відмовився від допомоги колег? Адже зазвичай за такі монументальні роботи скульпторів залучають бригадою, спільною одnodумців, когортою єдиновірців?... — втрачено блукали слова поміж небом і землею.

— Слави не вистачало?! — Кусючою зміючкою підповзали до самотньої фігури шиплячі звуки, втручаючись в діалог поета зі скульптором. — Вже було звання народного художника України, вже був удостоєний найвищого визнання — лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка?! Або багато грошей хотілося?..

— Ги-ги-ги! — скидалось на те, що легенько здригався від реготу будинок з кулями. З нічних вікон змій-спокусник голосами чи тінями “забутих підприємливих попередників” з відчуттям власної “собіварності” нагадував, що “гонорар скульпторові місто так і не виплатило!”, — тобто які там гроші?! Хоча...

У трикрапках ховались якісь таємниці чи потаємні сходи на Олімп чи в Аїд — це вже навряд чи комусь колись відкриється. І тільки тінь скульптора продовжувала діалог із Поетом:

— Тобі є чого мене навчити, чого в мене спитати, чого в провину поставити. Навіть, чого дорікати! — Чоловік різко обернувся, — з шеренги, що крокувала кудись у минуле, в прощальному русі злетіли кашкет з голомозих голів. Дружне. Хрестоматійне “Вернай дарогай ідыоте, таварішці!” прокотилось над площею без оптимізму, не викликаючи підтримки чи співчуття.

— Леніних не чіпай, Маргарито, дуже тебе прошу, — з тремом у голосі звернувся скульптор до тележурналістки, яка вже почала свій екскурс у творчість видатного скульптора і зараз зверталася, зрозуміло, не до поета. — Змахнув зі шоків пекучу сльозу. — Часи були такі, хіба не знаєш?! А не погодився б партгором бути — звання не отримав би. Та й нічого б не отримав...

— І на цьому постаменті, може бути, традиційний образ Кобзаря поступився б місцем молодому, усміхненому чорночубому Тарасу. — З явним жалем додала радіопані Галина. Микола Миколайович був скульптором-романтиком, скульптором-поетом. І конкурс тоді, якщо чесно казати, він виграв. Але, — сумно зітхнула і не без іронії додала: — Але він не був партгором і навіть членом КПРС не був.

— Не покидай, поете, нас! Не відлітай, Тарасе! — не втомлювався волати чи завивати жіночий

голос. Не мав права Всевишній її не почути! Слова, то завзято, гордою нескореністю крил, а то — безсило, з відчуттям безвиході піднімались вгору, а потім каменем падали на чорний крижаний асфальт — як донедавна було — до ніг твоїх, Тарасе!..

— А як же це?.. — Софія не розуміла, до кого вона звертається, — а як же святкування 200-річчя від дня народження Тараса Григоровича, до якого ми так натхненно і широко готуємось?! — Світлим сподіваннями намагаючись наповнити Софійчині думки, прийшов світанок:

— Адже Президент України оголосив цей рік “Шевченківським” — на вищому рівні, для всієї держави!.. Навіть на весь світ!

— Оголосив, а сам утік, покинув Україну! — Якийсь віртуальний голос наполегливо нагадував, що кілька днів тому Президент України покинув Україну...

— Та ще й з коханкою — сестрою президентської кухарки, і собачкою коханки, — потворними тарганами копошилися в голові слова, які не сходять тижнів зо два з уст людських...

— Яка різниця — з кухаркою, її сестрою чи собачкою? — бідалась Софія. — Соромно, що так до нас поставився той, кого називали гарантом Конституції, якого підтримав Донбас, бо “наш”. “Я йшла вулицею і сльози котилися по щоках — соромно було й огидно: за кого ж я проголосувала? О, Боже, Твоя влада... Тільки біографію прочитаєш, навіть “відредаговану”, а якщо реальну... Як дітям потім пояснювати, чому і навіщо?.. — іноді згадувала і Софійчина матуся...

Біла хмарка висвітлювала над площею, покриваючи чорноту того, що відбувається, сяючим екраном: “Указ Президента України”. — “Навіть слово “Президента”, як годиться за правописом, з великої букви написане, але...” — На мить зависли на висоті рядки документа щодо підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка. Перший пункт Президентського Указу постановляв: **Оголосити в Україні 2014 рік Роком Тараса Шевченка.**

Сумною посмішкою височив над замерзлим розгубленим Луганськом, помахуючи на прощання останнім привітом, папірець з текстом Президентського Указу...

Розпливався, розчинявся, волочився, чіпляючись за промерзле небо промерзлим небом відрубаним хвостом підпис. Та ніби лаштунками неозорої сцени знищувався, позбавлявся права на існування неозорими полотнищами, з глибини яких самовпевнено, цілеспрямовано насувалася безформна грудка чорно-зеленої слизької маси, витягуючись уздовж і вишир, набуваючи обрисів непроглядної безпросвітності, значення яких визначити було неможливо. Жакливі кінцівки витягувалися перекрученим колючим дротом, промацували простір, тестуючи його на стійкість і міцність, слизовими присосками позначали хтиві рухи лихослів'я, безчинства всездозволеності.

— Левіафан! — з жахом прошепотіла Софія.

Та в ту ж мить її відповів розтерзаний простір. Як по команді вишикувалися слова в шеренги: “Чорніше чорної землі...”

— “Pyzzkій мір!” “Pyzzkій мір!”

— “Pyzzkій мір!” “Pyzzkій мір!”...
Луганськ — Київ,
2014—2024

Лесь Танюк: “Відступати нікуди. Позаду – Україна. Україна з Тарасом Шевченком”

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка

“Хай святиться у цих стінах ім'я України!”

Познайомився з Лесем Танюком аж у 1990-х роках завдяки Богдану Ступці, котрий якось зізнався, що, будучи міністром культури і мистецтв України, неофіційно, по-дружньому погодив з ним – головою Комітету з питань культури і духовності Верховної Ради України – мою кандидатуру на посаду генерального директора Культурного центру України в Москві. Як би там не було, видатний шістдесятник, режисер театру і кіно, поет, мистецтвознавець Лесь Танюк приїхав до Культурного центру вже через перші чотири місяці моєї роботи там і всерйоз іспитував основні, концептуальні перспективи діяльності Українського дому, який існував у Москві лише третій рік. Як мені здалося, залишився задоволеним, і в “Книзі відгуків почесних гостей” записав:

“Три символічні слова – Український, бо представляє Україну. Культурний – бо представляє культуру. Центр – бо завжди є в центрі всіх культурних і політичних подій.

Хай святиться у цих стінах ім'я України! Напередодні 10-річчя Незалежності – у день Конституції – Лесь Танюк, Голова Комітету ВР з питань культури. 28.06.2001 р. Будьмо!”

Танюкове “Будьмо!”, проречене на початку ХХІ століття на українській території в самому центрі підступної Москви, стало для мене синонімом опорної Шевченкової максими “В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля”.

Вдруге Лесь Танюк прибув до Культурного центру на початку 2005 року, принаймні його дарчий автограф на подарованій мені книзі “Твори. В 60-ти томах. IV том. Щоденники 1959–1960 рр.” зафіксував дату “25.01.05”. Нагадаю, що інавгурація третього Президента України Віктора Ющенка відбулася 23 січня 2005 року, а Лесь Степанович сказав мені, що приїхав від імені нової влади – в той час він був депутатом Верховної Ради України від Блоку Віктора Ющенка “Наша Україна”, головою Комітету з питань культури і духовності.

Тож очевидно, що для Леся Танюка була незвичайно важлива концептуальна націленість діяльності Культурного центру України в Москві, він знову занурився в аналіз основних наших проєктів. У результаті коротко резюмував: “Так триматимемо!” Навіть у написі на згаданій книзі йшлося про підтримку роботи “з майбутнім продовженням”.

Між іншим, Віктор Ющенко відвідав Український дім 13 лютого 2008 року, в березні 2009-го він вручив мені Національну премію України імені Тараса Шевченка, а 8 лютого 2010 року підписав Указ Президента України “Про надання Культурному центру України у м. Москві статусу Національного”.

Разом із Лесем Танюком в Українському домі неодноразово побувала його чарівна дружина Неллі Корнієнко – доктор мистецтвознавства, академік Національної академії мистецтв України, генеральна директорка Національного центру театрального мистецтва імені Леся Курбаса, який здобув світову славу. Скажімо, 2007-го, до 120-ліття з дня народження Леся Курбаса, у нас відбулася презентація її новаторських книг “Режисерське мистецтво Леся Курбаса” (2006) та “Леся Курбас. Репетиція Майбутнього” (2007).

Влітку 2009 року Лесь Степанович і Неллі Миколаївна, які на той час були в щасливому шлюбі понад сорок п'ять років, приїхали на презентацію книги мемуарів “Між серцем і часом” відомого літера-

Лесь Танюк, Євгенія Дейч, Неллі Корнієнко, Володимир Мельниченко. 2009 рік

турознавиці Євгенії Дейч (1919–2014) про її чоловіка, письменника, літературознавця, театрознавця, друга Максима Рильського Олександра Дейча (1893–1972). Саме в цій сім'ї молодий Лесь Танюк, який на початку 1965 року, рятуючись від переслідування місцевої влади й арешту в Києві, переїхав до Москви, знайшов гостинний дім. Іван Драч згадував, що Євгенія Кузьмівна ставилася до Леся Танюка, як до рідного сина, й називала його Лесечкою...

Про доктора хімічних і філологічних наук Євгенію Дейч Лесь Степанович лапідарно зафіксував в “Енциклопедії сучасної України”: “Разом із чоловіком і М. Рильським брала участь у підготовці й виданні зібрань творів Т. Шевченка, Лесі Українки, Панаса Мирного, М. Коцюбинського та ін. класиків української літератури рос. мовою. Авторка низки статей, присвячених українській літературі в періодичних виданнях України та РФ. Подарувала 2 500 книг українці до бібліотеки чоловіка Київському літературно-меморіальному музею М. Рильського... Популяризувала українську літературу у світі”.

Між іншим, відїхавши до Москви, в листі до рідних від 20 лютого 1965 року Лесь Танюк побіжно відзначив щодо київських владущих – “тут їхні клешні значно слабші”. Та твердо пообіцяв: “Я цій банді, вибачте за слово, ще своє скажу”...

Так і сталося.

“Шевченко зримо й незримо присутній у всіх моїх рефлексіях, запитаннях і відповідях самому собі...”

У діяльності Культурного центру України найбільший інтерес Леся Танюка викликав масштабний проєкт “Тарас Шевченко”. Також підтримав і дослідницьку роботу в шевченкознавстві.

Лесь Степанович подарував мені тоді двотомне видання своїх щоденників¹, у передмові до якого щиро відзначив: “Це – щоденники – без ретуші й редагування, адже набіло життя не переписеш... Це – життя без гриму, таке, яким воно тоді мені записувалося”. Так от, у київському записі від 10 січня 1964 року (автору йшов двадцять шостий рік) читаємо:

“...Очевидно, прийнято рішення зробити з Шевченка Корнійчука. І в інституті, і в міністерстві, і в театрі – всі, затаївши подих, готуються до 150-річчя Шевченка. Але робиться це на такому державному рівні, що уже й не збагнеш, кого святкують, – Шевченка чи Хрущова з томиком Шевченка у руці. Є цілий список творів, строф і рядків з “Кобзаря”, яких уживати в жодному разі не можна. Під страхом звільнення з роботи чи вигнання з партії. Газети друкують про Шевченка таке пісне й промовисто-чиновницьке, що сором бере”.

Де речі, й через пів століття Лесь Танюк іронізував з приводу того, що “українські

лизолюбди” вірогідно присудили Микиті Хрущову у 1964 році нещодавно засновану Республіканську премію імені Т. Г. Шевченка “за видатну громадсько-політичну діяльність в Українській Радянській Соціалістичній Республіці”. У щоденниковому записі від 31 березня 1964-го режисер оцінив “жахливу п'єсу” російського драматурга Анатолія Софронова: “...Совнархозы і кукуруза, відпрацьовує соцзамовлення про реформи М. Хрущова, а воно починає бути учорашнім днем... Але драмороб вправний. Стиль Корнійчука. Як вони, ці браточки, схожі!”

На той час був я вісімнадцятирічним студентом першого курсу історичного факультету Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка, далеким від огрому знань, осмислень і висновків шістдесятника Леся Танюка. Втім, атмосферу, дивовижно точно передану ним, відчував, а, головне, через сорок років, коли читав Танюків щоденник, осяявся, що й у мені тодішньому нуртувало моделе сприйняття духовного світу, дивовижно хвилююче передане Лесем Степановичем у вже згаданій нотатці від 10 січня:

“Іноді мене пронизує наче струмом: від того, що раптом ловлю себе на якійсь думці, котра стає відкриттям чогось нового, потаємного. Раптом спадає на думку щось таке, за чим відчуваєш світ невідомий, – правду. Правду, до якої, здається, мені в ту мить (бо й серце починає колотитися інакше!), додумався я перший”.

Пізніше в статті 2014 року з притамовною гордістю Лесь Степанович відзначив: “Студенти підраховували, що в моїх “Щоденниках без купюр” (видав 30 томів, 1956–1972 – половину запланованого)² – понад 1 000 посилань на Шевченка – він зримо й незримо присутній у всіх моїх рефлексіях, запитаннях і відповідях самому собі, і це нормально для нас, українців, бо він – це всі ми, це – Україна, це – одвічне в нас і незнищенне”.

Не промину зауважити, що тема Шевченкової духовної невідомості й значущості в житті і творчості Танюка, починаючи з юності, ще чекає свого дослідника, до речі, це могла би бути дисертаційна робота.

Немає жодного сумніву, що стаття про Леся Танюка неодмінно має з'явитися в “Шевченківській енциклопедії”...

“Богдан Ступка – це завжди була перемога Театру, перемога Високого Мистецтва, перемога Добра й Етики”

Щоразу, коли Лесь Танюк бував у Культурному центрі України, згадували про Богдана Ступку, зокрема режисер мимохідь схвально відзивався про мою книгу “Майстер”, що побачила світ у Києві 2005 року, а у 2012-му, вже після смерті Богдана Сильвестровича, повідомив Леся Степановича про присвоєння Бібліотеці

Культурного центру імені Богдана Ступки та вихід книги “Богдан Ступка. Біографія”. Танюк особливо цінував, що художній керівник франківців, який сам не ставив спектаклі, відкрив нові неймовірні творчі можливості для режисерів і артистів. Відзначав, що вперше в історії театру в січні 2002 року з'явилася мала сцена “Театр у фойє”, а в березні 2012-го вже тяжко хворий Ступка відкрив давно задуману Камерну сцену імені Сергія Данченка, заявивши, що “на цій сцені будемо робити експерименти, бо експерименти є двигуном не лише економіки, але й творчості...” Отже, три сцени, на яких, наче в українському казані, кипить театральне життя високої проби!

Про вистави з участю Майстра ми вдвох не говорили, хіба що побіжно про спектакль, який вимагає окремої згадки... У квітні 2004 року на франківській сцені відбулася прем'єра вистави “Істерія” Террі Джонсона (режисер Григорій Гладій), в якій художній керівник театру Богдан Ступка неперевірено зіграв роль Зигмунда Фрейда. З цікавістю збирав, а потім опублікував численні відгуки, котрі свідчили, що непростий в осмисленні спектакль ішов із аншлагом і користувався значним успіхом не лише у столичних інтелектуалів, але й у пересічній публіки. Втім особливо запам'яталася мені дивовижна сукупність почуттів, емоцій, оцінок, здійснена головою Національної спілки театральних діячів України (СТД) Лесем Танюком, який у 2006 році, до 65-річчя Богдана Ступки подарував йому тритомне видання праць Зигмунда Фрейда з дарчими написами – по чотири рядки в кожному томі. Вони мали такий вигляд:

*О славний Зигмунде – Богдане,
Психоаналізе ти наш!
Нацхадки Фрейда як придане
Беруть театр на абордаж.*

*Бо ти на власні роковини
Зумів явити на кону,
Едипів комплекс України
З таланту, сексу й напівсну.*

*Отож вивчаймо ноленс-воленс
Твої труди, твоє життя
Хоча б по цей бік задоволень
Бо слава – Заповідь Твоя!*

*Зважай на трон – бо ось Ти де!
Многая літа!*

СТД.

Богдан Сильвестрович якось особливо трепетно дорожив цим விшуканим подарунком і тримав його у своєму кабінеті художнього керівника театру. Любив іноді брати тритомник Фрейда, коли ми заводили розмови на філософські теми...

У некролозі Богдану Ступці Лесь Степанович назвав його одним із найвидатніших акторів сучасності, феноменальним майстром театру, кіно, радіо й телебачення, відзначив величезний внесок у життя Національної спілки театральних діячів України. За оцінкою голови Спілки, Богдан Ступка твердо тримав у руках капітанське кермо флагмана українського театрального життя – Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка: “Це завжди була перемога Театру, перемога Високого мистецтва, перемога Добра й Етики”.

За всім, сказаним Танюком про Ступку, – висока правда й неймовірна щирість, присвійні Лесю Степановичу... Та мені припала до душі простецько-лапідарна розповідь про те, як він наприкінці 2011 року в одній з областей рішуче виступив на підтримку талановитого театрального режисера, пригрозивши не в жарт: “Якщо ваша обласна влада не схаменеться і ситуацію не вдасться вирішити на місцевому рівні, підключуся я, Богдан Ступка...”

“Те, що я бачив, – на мою думку, геніально. Справжня Україна, справжній Шевченко”

На початку лютого 1964 року Лесь Танюк зробив у щоденнику запис про те, що Алла Горська й Опанас Заливаха щасливі: “Роблять Шевченківський вітраж у Червоному корпусі університету, картони їм затвердили, і тепер треба лише встигнути до Шевченківських свят... Ми з Аллою ворожили над ескізами, буде класна робота”.

Відразу після цього Танюк занотував: “Але ці свята плануються як велими політичні, міжнародний рівень – пішло на цензурування віршів Шевченка, на творення образу Шевченка-інтернаціоналіста, комуніста й стахановця. Боляче слухати й читати всю цю ахінею...”

Як же глибоко розумівся молодий шістдесятник на радянських перед’ювілейних реаліях! Осяйний вітраж “Шевченко. Мати”³, присвячений 150-річчю Кобзаря, знищили відразу після монтажу макету, що було підтверджено таким ідеологічним вироком: “Вітраж дає грубо викривлений архайзований в душі середньовічної ікони образ Т. Г. Шевченка, який нічого спільного не має з образом великого революціонера-демократа... В образах вітража нема ні найменшої спроби показати Шевченка радянського світосприйняття. Образи, створені художниками, спеціально заводять в далеке минуле”.

Таким чином, сам оригінальний вітраж не зберігся до наших днів, а відомий лише в світлинах.

Події, пов’язані зі знаменитим вітражем, відомі в різних варіантах, але в них, як правило, відсутні послідовність, осмисленість і системність, залишені Лесем Танюком. Отже, подивимося на, говорячи його словами, “історію з “Шевченківським вітражем”” очима молодого шістдесятника, який 13 лютого зафіксував у щоденнику про цей твір: “Те, що я бачив, на мою думку, – геніально. Справжня Україна, справжній Шевченко”.

Танюк знав, що вітраж “був готовий у ніч перед святом 9 березня”, втім, як розповіла йому Алла Горська, художникам наказали задропувати завершений твір і нікому не показувати (“временно не показывать, пока не утвердят”), мовляв, “ректором боїться, щоб не побіили студенти... скло, треба обережно...”.

Лесь Танюк розповідав Миколі Бажану:

– Малюнок на склі не гравірували й не витравлювали, але то були спеціальні фарби, розраховані на простріл світлом... Вони ж працювали і як малярі, і як інженери, і як винахідники, і як скляри, і як чорнороби⁴. Нормальний уряд дав би їм за це премію і путівки на море, щоб вони легені почистили! А їм ножа в спину...

За словами Леся Танюка, Горська погодилася з тим, що твір треба показати Художній раді, мовляв, справді такий порядок, рада має бути першим глядачем. Але, але... Танюк записав у щоденнику 20 березня:

“Першим глядачем стала не Рада. Призначена на 18-те, вона не відбулася, бо нічого вже було показувати. Вранці приїхали лютий Ботвин⁵ “со товариши” і ректор Швець. І – знищили, побіили на скалки їхню роботу! Діставали скло, клали на сходи й рушили чобітьми... Побіили, почавили, а потім заговорили, що в кутку була свастика, а тональність жовто-блакитна; і взагалі, якщо зайти збоку, виразно читався тризуб. Піди тепер доведи, що все це – вигадки маніяків... Засичало, побігло Києвом: це ще не все, вони в Клубі Творчої Молоді зброю переховували! Зробили порожнистий бюст Куліша (український драматург Микола Куліш. – В. М.) й ховали там зброю! Намір був – використати 12-го, коли буде вечір Шевченка у Жовтневому палаці і прийде уряд...”.

У щоденниковому записі від 20 березня 1964 року читаємо:

“...Києвом ширяться чутки, що вітраж

був націоналістичний. Шевченко у кайданах, за ґратами. (Те, що вони сприймали як ґрати, – звичайна техніка вітражної форми, рамки для скла)”.

Коли Танюк зайшов до Бажана, той запитав: “А що за історія з ґратами?”

– Арка велика, шість-сім метрів, шибки не вдалося нарізати більшими за квадратний метр. Тому довелось відмовитись від тонких дерев’яних рамок, бо від найменшого струсу така споруда могла б упастися. Рамки вийшли ширшими, спеціально розраховували. А кольору вони могли бути лише одного, – чорного... Зрештою цього вимагала техніка вітража...

У щоденнику Леся Танюка читаємо: “Я мав передчуття ще тоді, коли дізнався, що на Шевченківські свята вітраж наказали задропувати...” Вмотивована тривога розкривалася, зокрема, в тому ж записі в березні 1964 року щодо Шевченкових слів, які мали бути розміщені по контуру вітража, та неймовірно гостро вражає Танюкове повернення до них... через пів століття, у березні 2014-го...

*Воскресну нині! Ради їх,
Людей закваних моїх,
Убогих, нищих... Возвеличу
Малих отих рабов німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово.*

Великий українець писав: “Певною мірою і я був тоді причетний до вибору гасла як мотто вітражу... і радив вписати останні чотири рядки у вітраж уже після його офіційного відкриття. Але Опанас був твердим у своєму рішенні...”.

20 березня 1964 року Танюк зафіксував у щоденнику щодо владущого сприйняття згаданих Шевченкових слів, обраних авторами для вітражу: “Ясно, про що це. Радянські люди – раби. “Клевета на советский строй”... А в партійній оцінці ще й читаємо: “Шевченкові слова, написані

ний для нас ґрунт, із знищення шаром духовного чорнозему...””, а також – присуд ідеологічної системи та заклик захистити від неї Тараса Шевченка:

“У нормальній державі митець міг би подати до суду за знищення його твору, це приватна власність, закон охороняє... У нас секретар обкому – найвищий закон. Те, що вони зробили з вітражем, справляє враження нової кампанії, хтось хоче дуже підіграти скворідку, аби там підсмажити грішників-шістдесятників... Про відзначення Шевченка, яким такий славний цей місяць... Якщо й далі так відзначатимуть, залишиться без Шевченка. Сором і ганьба... Вони його таки знищать, якщо їх не спинити”.

Не можемо не відзначити, хоча б коротко, що щоденнику Леся Танюка є фактично неповторними й неперевершеними свідченнями з історії духовної України. Найкраще, найдовершеніше сказав про це Микола Жулинський:

“Подив і захоплення не зникають. Навпаки, зростають із виходом кожного нового тому творів... Диво не завершується. Кожен новий том – нове відкриття потреби, вірніше, жадою творчого самоздійснення Танюка-митця... Такий уже цей жанр щоденника, що не дозволяє фальшивити, як це часом буває в мемуарах, ... передбачає максимальну відвертість, інтимну ширість...”⁷.

“Будьмо ж гідні високого Шевченкового чину!”

Через пів століття після згаданого Шевченкового ювілею радянських часів, у березні 2014 року, Лесь Танюк опублікував статтю “Рефлексії на Євромайдані у переддень 200-х роковин Тараса Шевченка”, яку розпочав так:

“Від пам’ятника Шевченкові йшли ми з запаленими смолоскипами протесту в 1960-ті, в добу Клубу творчої молоді, Василя Стуса, Алли Горської, В’ячеслава Чорновола й Василя Симоненка, а нині від пам’ятника Кобзарю прийшли на майдан Незалежності сьогоднішні студенти, обурені антиєвропейським зрадництвом їхніх сподівань на справедливий устрій, на чесний суд і на європейські цінності в погвалтованій промосковськими олігархами Україні...”

Мало хто так емко й яскраво, лапідарно й переконливо передав історичну тяглість Шевченкової дійової присутності у боротьбі за незалежну Україну. З перелічених Лесем Танюком великих українців-шістдесятників один він залишався тоді живим – із скромності не назвав своє прізвище, втім нагадаю, що саме Лесь Степанович очолював у 1959–1964 роках легендарний Клуб творчої молоді... Тому й відчував таку велику міру відповідальності перед Україною і Шевченком за розпочату ними роботу всесвітньо-історичної ваги:

“Явище цілком нове – і Європа дивиться тепер на нас здивованими й захопленими очима звідки в корумпованій Україні з її шаленим визиском та безправністю така толерантність, така культура протесту й самоорганізованість, така незнищенність власної гідності, такий потяг до протистояння?”

...Як тут не згадати обридлої “радянщини”, яка затято подавала Кобзаря винятково у російському контексті, вилучаючи з нього все, що цьому контекстові органічно противилось? А він дивиться на нас, сьогоднішніх, мудрими очима вічності – і не мовчить...”.

Не мовчав і великий Шевченків нащадок Лесь Танюк. У згаданій статті, здається, несподівано, а насправді глибоко пошевченківськи (“серце болить, а розказувати треба...”), він особливо хвилююче наголосив, що антагоністами російського злочинства виступають воля та свобода, помста окупантам усіх мастей та ідея визволення України. То вже були слова, безпосередньо звернені до всіх українців із переддзроззя в недалеке майбутнє, в якому

московські злочинці-окупанти повномасштабно вдеруться в Україну й, особливо, – до, говорячи Шевченковими словами, “месників святих” – українських воїнів. Між іншим, епіграфом до статті, про яку йдеться, Лесь Танюк поставив рядки з Шевченкової поеми “Неофіти”:

Стратеги Божїї воспрянуть.

І тьми і тисячі поганих

Перед святими побіжать.

Серед літературознавчих акцентів Лесь Танюка привертає увагу твердження, що у дошевченкових авторів народу (українського) не було, навіть у Івана Котляревського це всього-на-всього “народ наський”, тобто просто люд, гурт, спільнота на певні обставини, не більше: “У Тараса Шевченка вже є народ (як українська цілісність, як спадкоємць козаччини, як джерело бунту і волі, як провісник української держави), – хоч у нього ще нема нації і держави... Але тим Шевченко й геніальний, що його поезії впродовж усього подальшого розвою української спільноти стали зразком націєтворення. Тим-то вони й беруть за душу, що промовляють до кожного з нас ніби з предковичної глибини, відживлюючи наше родове, сакральне”.

У статті з Євромайдану, написаній у переддень 200-х роковин Тараса Шевченка, Лесь Танюк історично вчасно й могутньо наголосив, що його “чинником стало все те ж стратегічне “Геть від Москви!”. І додав, як свій заповіт: “Відступати нікуди. Позаду – Україна. Україна з Тарасом Шевченком... Будьмо ж гідні високого Шевченкового чину!”

...У грудні 2015 року Лесь Степанович запросив мене виступити на вечорі, присвяченому пам’яті Євгенії Дейч, у Спільні письменників України.

Згадую, що в неопалюваному приміщенні було дуже холодно, усі сиділи тепло вдягнуті, проте Лесь Танюк, який вів вечір, залишався у строгому чорному костюмі й білій сорочці з елегантною краваткою-шнурком. І лише наприкінці накинув пальто, журна зауваживши (не на весь зал), що все менше стає людей такої справді унікальної культури, як подружжя Дейчів...

Прошачуючись, він тепло згадав наші зустрічі в Культурному центрі й привітав із поверненням у Київ, додому... Тоді бачив Лесь Степановича востаннє. Великий українець відійшов у Засвіт через три місяці – 18 березня 2016 року...

¹ Танюк Л. Лінія життя (з щоденників) : у 2 т. Харків : Фоліо, 2004.

² Станом на 2021 рік побачили світ 52 томи “Щоденників без купюр”, які охоплюють час до 1979 року включно.

³ У центрі композиції був зображений, за словами Леся Танюка, “прекрасний Шевченко й прекрасна алегорія жінки-України...”

⁴ Крім Алли Горської й Опанаса Заливахи над вітражем працювали художниці Галина Севрук, Галина Зубченко, Людмила Семикина.

⁵ Йдеться про першого секретаря Київського міського комітету Компартії України Олександра Ботвина. Автори, які не прислухалися до Леся Танюка і називають лише прізвище другого секретаря міськкому партії Вячеслава Бойченка, на порядок применшують інтерес міськкому партії до справи з вітражем, поготів, що поряд із Ботвином недобра активність досвідченого ректора, вченого у галузі теплоенергетики, члена партії з сорокарічним стажем Івана Швеця, з яким було попередньо погоджено макети вітражу, свідчить про його повну залежність від ідеологічного керівника столиці України. Та й не тільки його: “Йосипенки, Швець і інші Шамоти знову виходять на стежку війни. Власне, вони з неї не сходили...” Через півстоліття Танюк знову чітко розставив наголос: “Я пам’ятаю знищення шевченківського вітражу Алли Горської та Опанаса Заливахи найвищими партійними чинами Києва й ректором КДУ...”

⁶ Див. Русначенко А. Знищення вітража Тараса Шевченка в Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка: подія і навколо неї // Слово і Час. 2014. № 10. С. 102–107.

⁷ Жулинський М. Г. Слово, театр і воля Леся Танюка // Слово і Час. 2015. № 6. С. 98–101.

Ескіз вітража до 150-річчя Тараса Шевченка

церковнослов’янською в’яззю (кирилицею), в поєднанні з іконописно трактованими образами, звучать ідейно двозначно”.

Наступного дня, 21 березня, Лесь Степанович занотує в щоденнику про спеціальну зустріч із Михайлом Стельмахом: “Вітраж. Розмова з Михайлом Панасовичем вийшла коротка й сердита: тобто він, звичайно, обурений, але нічого не може вдіяти... Тоді вже сердитою стала розмова з мого боку: я бачив на власні очі, Шевченко як Шевченко; так, експресія, так, гасло про рабів. От тільки нема Шевченка, щоб він на сторожі коло них поставив слово! Немає кому калатати у дзвони”.

Ще 13 квітня 1964 року буде розгляд справи на розширеному бюро правління Київської організації Спільки художників УРСР⁶, авторів вітража буде виключено зі Спільки, а подія стане передвісником першої хвилі післясталінських арештів в Україні 1965 року...

Та в контексті цієї статті мені вкрай важливо найперше наголосити, що шістдесят років тому, в останній день ювілейного місяця 1964-го, 31 березня, молодий Лесь Танюк залишив у щоденнику передбачення гіркої долі шістдесятників, які прагнули “вкоріюватися у цей негостин-

Світлої пам'яті берегині Центру “Печерськ”

Петро АНДРІЙЧУК, керівник заслуженого народного хору України “Дарничанка”, голова Національної всеукраїнської музичної спілки

Минає дев'ятий день, як відбулася у вічність виконувачка обов'язків директора Центру художньої та технічної творчості “Печерськ” міста Києва Тетяна Рощина. 44 роки вона була берегинею цього закладу і до останнього подиху, як мовиться, стояла на бойовому посту. І це не просто метафора, бо пані Тетяна була сповнена масштабних планів, замикала на собі всі творчі, кадрові та господарські питання. Власне, вона не мислила себе без роботи, а виплеканий нею Центр “Печерськ” став сенсом її життя.

Тетяна Миколаївна народилася навесні 1945 року. Вперше переступила поріг Центру “Печерськ” (тоді – Будинку культури заводу “Арсенал”), розташований поруч з домівкою, ще школяркою – записалася в бібліотеку і перечитала чи не всю поезію, яка там була (поезія була її духовним берегом впродовж усього життя).

Після школи працювала лаборанткою на заводі “Арсенал”, заочно закінчила технікум при цьому підприємстві. Але творча натура спокою не давала – організувала клуб веселих і кмітливих, на концертах читала улюблені вірші. Восени 1979-го, коли вивільнилося місце художнього керівника Будинку культури, її, цілком природно, запросили на цю посаду. Потрапивши в рідну стихію, зрозуміла, що професійних знань бракує, і одразу, у 1980-му, вступила на заочну форму навчання до вищої профспілкової школи культури у Ленінграді, яку закінчила з відзнакою. Та й інакше бути не могло, бо усе робила якнайкраще.

У Центрі “Печерськ” обіймала посаду художнього керівника, але коли почалася плінність директорів, і заклад залишався без очільника, – саме їй довіряли управління. Згодом так вже повело-

ся, що хоч би хто був директором – фактичним лідером була Тетяна Миколаївна Рощина, бо не боялася брати на себе тягар відповідальності і всі принципові рішення були за нею. А часи на її долю випали надскладні – соціальні потрясіння, витіснення культури на узбіччя громадського життя. Але на сторожі Центру “Печерськ”, мов скеля, стояла Рощина. Скільком ласим до історичної споруди, пам'ятника архітектури у центрі міста, усім депутатами мандатами та почесними званнями, довелось вгамувати свої загарбницькі апетити, бо вона підіймала колектив, колишніх його вихованців, культурну громадськість міста і, врешті-решт, добила спеціальної постанови Верховної Ради України про збереження закладу!

Тому маємо пам'ятати, що тільки завдяки її подвижницькій енергії, стійкості, рішучості, впертості і непоступливості сьогодні у центральній частині столиці функціонує єдиний культурний центр з цілою низкою аматорських колективів: хорових, театральних, вокального, циркового, хореографічного.

Тетяна Рощина – вірець самовідданого, надзвичайно вимогливого, насамперед до себе, очільника закладу культури. Вона

уміла розпізнавати талант, підтримувала молодь, подавала руку допомоги хором колективам, які потрапили у скруту і не мали даху над головою – “Дарничанці”, Могавські, “Гомону” імені Леопольда Ященка.

Це з її ініціативи зародилася творча співпраця “Дарничанки” з театральною майстернею “Погляд”, яка вилілася у спільний проєкт-спектакль за В. Підмогильним “Син”. Тому дуже пишалася, коли я називав її “нашою свашечкою”.

Вміла цінувати, шанувати, обожнювати, ображати, ображатися, пробачати усе, окрім... байдужості.

Ніщо не проходило повз її увагу – питання творчі, репертуар колективів, покрівля, освітлення, замки, дверні ручки... Перепадало кожному (щоб знав, хто тут хазяйка!), але перед чужими своїх захищала, мов мати-тигриця.

Охоче надавала приміщення будь-кому для проведення різноманітних концертів, імпрез, але вимагала узгодження усього – від сценарію до найменших деталей, мотивуючи це тим, що все, що робиться у Центрі “Печерськ”, є обличчям закладу, і несмаку, поверховості, халтурі тут не місце.

Непрості вдачі, безкомпромісна, не мала звички задумува-

тися, як би делікатніше донести свою думку. Та й, власне, її вигляд завжди виражав впевненість, що саме вона є носієм істини. Непросто доводилося тому, хто був іншої думки. Але коли доводив свою професійність і самовідданість справі – довіра була абсолютною і цілковитою!

У її діях, вчинках, словах потрібно було розуміти та розрізняти форму і зміст, бо маски не носила, не лукавила, не грала. Її доброта була специфічною – якщо була б лікарем, то, певен, не побоюлася б зробити найріднішій людині операцію без наркозу. Будь-якої миті можна було почути від неї емоційний, неприємний для себе спів, бо слів не добирала і не чекала слушного моменту – відрізала одразу. Вона чудово це усвідомлювала, бо якось мені сказала: “Ми з вами абсолютно по-різному ставимося до людей. Ось, до прикладу, ви запитуєте: чай буде пити? Я ж ставлю питання по-іншому: ви чай не будете пити?”. Таким робом вона тримала усіх довкола себе у тонусі. Безперечно, з нею було складно, але значно важче буде без неї...

Думаю, через неугодництво і почесне звання не отримала. Зате досягла більшого – збереження свого дітища!

Чуйна до чужого горя. А останні роки їй гірко дошкуляв стан когнітивного дисонансу: зберігаючи найсвітліші спомини про своє підмосковне дитинство, захоплюючись російською поезією, глибоко ненавиділа нинішніх москвитів і віддавала на потреби ЗСУ чималі кошти.

Пів місяця не дожила до свого 79-ліття. Але душу мала молоду, тримала руку на пульсі життя, була активною у соціальних мережах – відгукувалася на усі значущі події, виявляючи виразну громадянську і творчу позицію.

Любила квіти, усе життя читала, відвідувала театри... Мала смак у всьому, чим доводила, що людина може бути красивою у будь-якому віці.

Мала вірних друзів, які були

поруч усе життя. Впускала до серця й нових – так, під час нашої поїздки до Клайпеди, зріднилася із дивовижною українкою з Хмельниччини, яка усе доросле життя мешкає у Литві, Поліною Норейкієне. Останнє десятиліття вони немов би розчинилися одна в одній.

Любила оригінальні подарунки. І не тільки приймати. Для друзів продумувала їх заздалегідь і намагалася віднайти щось особливе, неповторне, незабутнє. Так, мій ювілейний концерт на сцені скрашувала сонцяєйна композиція з повітряних кульок “Музикант з акордеоном” у повен зріст.

Власне, й вона була особливою, неповторною і такою залишиться в пам'яті тих, хто її знав.

Відходить епоха... Один за одним нас покидають шасливічі – ті, хто цілковито віддавав себе служінню улюбленій справі, спільноті, Україні, не наживши за це капіталів. Власне, вони й не мріяли про своє збагачення. Бо були обранцями Господніми, бо їхнє життя мало особливий сенс.

Тому найкращим пам'ятником їй буде динамічний, функціональний, охайний Центр “Печерськ”, яким жила і дихала...

Спочивайте в мирі, шановна пані Тетяно... І з Небес оберігайте своє дітище від напастей. А ми за вас будемо молитися і згадувати – вдячним словом і з усмішкою, оповитою смутком...

Петро Андрійчук, Тетяна Рощина, 2018 р.

Олег ОЛЕКСЮК, заслужений працівник культури України, голова Херсонського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

У колі музикантів України та близького зарубіжжя він знаний як просвітянин, автор численних творів для оркестру народних інструментів і пісенних збірників “Чиста криниця” (2003 р.) та “Моя пісня до тебе летить” (2000 р.), які вийшли друком у Херсонській філії Видавничого центру “Просвіта”. Серед творчої інтелігенції Херсонщини Валентина Стеренка називають степовим жайвором музичної Херсонщини. Валентин Павлович Стеренок народився 4 квітня 1934 року в місті Кронштадті в сім'ї робітників, родом із села Олександрівка Білозерського району Херсонської області. У Кронштадті майбутній музикант і композитор зазнав жахів блокади у роки Другої світової війни.

Від 1946 року і до останніх своїх днів він пов'язав свою долю з Херсонщиною. Спізнав голодомор 1946–1947 років. Після школи навчався в Херсонському музичному училищі і водночас з 1952 року працював музикантом у Херсонській обласній філармонії. За три роки робить карколомну кар'єру від баяніста-аккомпаніато-

Степовий жайвір музичної Херсонщини

ра до художнього керівника колективу. Багато років працював баяністом-концертмейстером Таврійського ансамблю пісні і танцю Херсонської обласної філармонії (1953–1955) та за межами України.

Творчу працю Валентин Стеренок поєднував із навчанням у Харківському інституті культури (диплом з відзнакою отримав 1966 року).

1973 року брав активну участь у програмі “Зірки України”. Його гра на баяні захоплювала мільйони людей. Концерти за участю Валентина Стеренки транслювали по центральному, республіканському та обласному телебаченню.

У 1984–1987 рр. – заступник голови правління Херсонського обласного відділення Музичного товариства УРСР. З 1988 до 1994 року Валентин Павлович – засновник та перший директор Дитячої музичної школи с. Стара Збур'ївка.

Гастрольне життя захопило Валентина Павловича остаточно: виступи в Центральній Азії та на Кавказі, на Далекій Півночі та Далекому Сході. У двотисячні він гастролює з солістами філармонії в Німеччині, Болгарії, Чехії, Польщі, Угорщині тощо.

З 1992 року знаний компози-

тор увійшов до лав Товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка. Автор понад 200 пісень та понад сотні інструментальних творів активно пропагував український мелос, наголошував на важливості розвитку української народно-пісенної творчості.

Шаслива доля у пісень Валентина Стеренка, які займали чільне місце в репертуарі народних артистів України Харіса Ширінського та Віктора Гурби, а також солістів Херсонської обласної філармонії Михайла Дядченка, Зінаїди Колісніченко, Ірини Долгополої, Олександра Руса та багатьох інших. Його пісні завжди наснажували на доброзичливість та взаєморозуміння. Він був легким на підйом і доволі часто брав участь у просвітянських акціях, концертах та зустрічах зі студентами вищих навчальних закладів області.

Всюди, де він виступав, глядачі просили повторити улюблену пісню краян Північного Причорномор'я “А я народилась в Таврійському краї” на слова поета і просвітянина Анатолія Дунаєва. Цю пісню чути і в Україні, і в Австралії, і в Ні-

мечині, і в Канаді.

Пісні Віктора Стеренка на слова поетів-просвітян Миколи Братана, Олега Олексюка, Наталії Коломієць, Анатолія Щербини, Василя Мелешенка та інших захоплюють слухача і несуть у вир прекрасних почуттів, любові й добра.

Першим і найсуворішим критиком творів Валентина Павловича впродовж 50 років була його любляча дружина Нонна Кири-

лівна (в минулому – актриса балету). Старша донька Люба має вищу освіту в галузі культури, а її чоловік – знаний режисер Олександр Сердюк, неодноразово виступав співавтором ліричних пісень Валентина Павловича, а також певний час входив до лав просвітянського осередку в республіці Саха рф. Молодша донька Ольга закінчила з відзнакою музичний факультет Миколаївського педагогічного інституту, а син Ольги Дмитро навчався у консерваторії міста Ессен (Німеччина), де нині веде активну концертну діяльність. Дослідниця творчості Валентина Стеренка, лавреатка Всеукраїнського конкурсу “Українська мова – мова єднання”, письменниця Таїсія Шерба про родину Стеренків зазначає, що “складається ціла династія залюблених у пісню і музику людей, які творчо продовжують батьківські традиції”.

Його твори живуть, наснажують творчу юнь боротися за утвердження української пісні та могутньої просвітянської думки на одвічно українських землях. Я вірю, що і вулиці в Херсоні та Білозерці, і Старозбур'ївська Дитяча музична школа та інші заклади культури Таврії після Перемоги України гордо носитимуть ім'я ушавленого українського композитора, музиканта і просвітянина Валентина Стеренка.

Лонгліст Фестивалю-Премії “ГРА”–2024: хто в списку?!

Національна спілка театральних діячів України (НСТДУ) — засновниця і організаторка Всеукраїнського театального Фестивалю-Премії “ГРА”, який цього року відбувається шосте, — традиційно в Міжнародний день театру оприлюднила довгий список учасників.

Богдан Струтинський, директор Фестивалю-Премії: “Найпрестижнішою театральною нагородою у Великій Британії є Премія Лоуренса Олів’є, у США — “Тоні”, у Франції — Премія Мольєра, в Австралії — Премія Хеллмана, у Канаді — Премія Дори Мейвор Мур. Що стосується України, то вже шостий рік цей флагман першості тримає Фестиваль-Премія ГРА, адже за масштабом проведення, географією і значимістю її поки немає аналогів. Уже другий рік ми проводимо її в умовах воєнного стану і я безмежно вдячний усім театрам — і державним, і незалежним — що попри усі перепони та труднощі часу, вони знайшли можливість подати свої вистави, а головне — проявили бажання ГРАТИ і боротися за звання кращої вистави країни”.

Цього року **58 театрів із 18 міст** беруть участь у Фестивалі-Премії. Загалом на пошту надійшло **88** заявок, але технічний відбір пройшли **85** вистав. Якщо порівняти з попередніми роками, то заявок більше, ніж у першій, другій, третій, п’ятій “ГРІ” і лише на одну менше, ніж у четвертій. Лідером за кількістю заявок, як завжди, є Київ — **35**. Традиційно багато заявок надійшло із Львова — **13**. П’ять вистав надіслано з Хмельницького, по чотири — з Одеси, Харкова і Дніпра, по три — з Сум і Чернівців. По дві заявки отримано від театрів з Рівного, Івано-Франківська, Луцька та Ужгорода, по одній — із Запоріжжя, Чернігова, Мукачеве, Полтави, Житомира і Кременчука. Серед постановників — **45** режисерів та **35** режисерок.

До складу Експертної ради VI Фестивалю-Премії увійшли 10 українських фахівців/чинь театального, музичного, перформативного та хореографічного мистецтва з п’яти міст країни: **Юлія Бентя, Сергій Васильєв, Ганна Веселовська, Ірина Зубченко, Людмила Олтаржевська і Христина Шишкарьова** з Києва, **Роман Лаврентій та Олексій Паляничка** із Львова, **Яна Партола і Юлія Шукіна** з Харкова. **10 днів** експерти/ки переглядали усі відеозаписи вистав і виставляли свої бали, щоб 27 березня був готовий лонгліст з 35 вистав. Далі експерти/ки поїдуть Україною переглядати постановки наживо, в липні сформулюють шортліст з 14 вистав, а в листопаді міжнародне журі визначатиме лауреатів 6-го Фестивалю-Премії.

Ганна Веселовська, голова Експертної ради: “Наразі експертне оцінювання — це вишукування і констатація важливих та

актуальних для авторів і суспільства змістів. Це фіксування оригінальної форми театального висловлювання. Це спостереження за творчістю, що дає собі раду, за візією митців, які бачать майбутнє у сутінках повсякдення. Остаточна і максимальна кількість вистав, що увійшли до лонгліста — 35, але оскільки наповненість номінацій є нерівномірною, то і представництво від номінацій є різним: від восьми до трьох. Такі тематичні розрахунки не здаватимуться елементарними, якщо зважити, що експерти мають справу з творчістю, значимість якої не вимірюється об’ємом, довжиною чи вагою. Це очевидно, а тому в лонгліст завжди потрапляють вистави-мільйонники (за бюджетом), а на їх місці опиняються скромні, але революційно-пошукові роботи фрілансерів”.

Цього року в лонглісті представлені **10 міст**: Київ (14 вистав), Львів (9 вистав), Одеса (2 вистави), Харків (2 вистави), Рівне (2 вистави), Івано-Франківськ (2 вистави), Дніпро (1 вистава), Луцьк (1 вистава), Хмельницький (1), Чернівці (1 вистава). 29 вистав лонгліста належать до репертуарів державних та комунальних театрів, 6 створені незалежними театральними і танцювальними колективами.

Лонгліст Фестивалю-Премії ГРА–2024 (за абеткою)

За найкращу драматичну виставу

1. “*Візит*” (Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка)
2. “*Вороги. Історія любові*” (ГО “ЗА-ХІД-АРТ”, Національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької)
3. “*Земля*” (Національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької)
4. “*Мертві без поховання*” (ГО “Франківський драмтеатр”, Івано-Франківський національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка)
5. “*Піна днів*” (ФОП Кравченко, “Дикий театр”)
6. “*Сон літньої ночі*” (Київський академічний драматичний театр на Подолі)

За найкращу камерну виставу (до 150 глядачів)

1. “*1900-й. Легенда про піаніста*” (Одеський академічний музично-драматичний театр імені В. Василька)
2. “*Довірливі розмови*” (Український малий драматичний театр)
3. “*Камінний господар*” (Київський академічний театр на Печерську)
4. “*Клуб “Зневіра*” (ГО “Мистецька Майстерня Драбина”, Львівський академічний драматичний театр імені Лесі Українки)

йону, які продовжують традиції відомих мистецьких осередків Прикарпаття.

Створені на крихкій шкаралупі писан-

5. “*Кортес*” (Київський академічний театр “Золоті ворота”)
6. “*Мольєр. Анатомія*” (Львівський академічний молодіжний театр імені Леся Курбаса)
7. “*П’ять пісень Полісся*” (Театр “ГаР-мИдЕр” (ГО “Творче об’єднання “ГаРМ-ИдЕр”))
8. “*Соломія*” (ГО “Центр крос-мистецьких комунікацій”, Київський академічний театр на Печерську)

За найкращу виставу для дітей

1. “*Жираф Монс*” (Харківський державний академічний театр ляльок імені В. А. Афанасьєва)
2. “*Івасик-Телесик*” (Рівненський академічний обласний театр ляльок)
3. “*Скрудж. Різдвяна історія*” (Рівненський обласний український музично-драматичний театр)
4. “*Скрудж та Різдвяне диво*” (Дніпровський академічний театр драми і комедії)
5. “*Тореадори з Васюківки*” (Київський академічний театр юного глядача на Липках)

За найкращу музичну виставу у жанрі опери/оперети/мюзиклу

1. “*Джерзегеля. ВеснянОчки*” (Перший академічний український театр для дітей та юнацтва)
2. “*Карпатський вестерн*” (ГО “Фестивальний центр “Золотий Дюк”, Одеський академічний музично-драматичний театр імені В. Василька)
3. “*Піноккія*” (Культурно-мистецька фундація “DUSHA|UA”, Київський муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва)
4. “*САД Божественних Пісень. Розмова птахів*” (Львівський академічний муніципальний театральний, художньо-дослідницький та освітній центр “Слово і голос”)
5. “*Тигролови*” (Київський національний академічний театр оперети)

За найкращу танцювальну виставу і виставу фізичного театру

1. “*Косачка*” (ФОП Лопата Юлія Сергіївна)
2. “*Люлі*” (ФОП Водзянська Світлана Анатоліївна)
3. “*Тіні забутих предків*” (Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької)

За найкращу виставу на перетині театральних жанрів, мистецького синтезу і перформативних форм

1. “*Веселка на Салтівці*” (Театр “Нафта”)
2. “*Дзяди*” (Івано-Франківський національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка)
3. “*Сто перших слів*” (Львівський академічний драматичний театр імені Лесі Українки)

За найкращу виставу-рефлексію на події російсько-української війни

1. “*Борці. Мій рецепт виживання*” (ГО “Центр розвитку театру “Час Т””, Хмельницький обласний академічний музично-драматичний театр імені М. Старицького)
2. “*Величне століття. Веселе*” (Чернівцький академічний обласний музично-драматичний театр імені Ольги Кобилянської)
3. “*Військовий концерт*” (ФОП Гриценко О. О., Театр Драматургів)
4. “*Доця*” (ФОП Білиць Ігор Костянтинович, Національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької)
5. “*Зелені коридори*” (ГО “Асоціація розвитку культури та мистецтва”, Київський академічний драматичний театр на Подолі)

Детальніше про Фестиваль-Премію — на сайті НСТДУ

Підготувала **Галина ДАЦЮК**, журналістка

Світло Великодня

Під такою назвою в Закарпатському музеї народної архітектури та побуту відкрилась виставка, наповнена світлом і радістю величного свята Воскресіння Христового.

На виставці представлено твори великодньої тематики з колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобилянського, його філії — Музею писанкового розпису та приватної збірки відомої дослідниці й популяризаторки народного мистецтва, авторки низки тематичних видань про писанкарство, членкині Національної спілки майстрів народного мистецтва України Віри Манько. Вагому частку експозиції становлять писанки різних регіонів України, відтворені за взірцями кінця XIX — початку XXI століть, та сучасні, написані талановитими майстринями із с. Космача Косівського району, с. Тростянця та с. Іллінців Коломийського ра-

ки промовляють до нас образною мовою прадавніх символів, знаків та кольорів, дивують і вражають багатством локальних самобутніх орнаментальних композицій. Розмаїття мініатюрних розписів доповнюють твори з писанковими мотивами народного художника України, члена НСХУ, знаменитого майстра українського гобелену, дизайнера, митця зі світовим ім’ям Михайла Біласа (1924–2016) з Трускавця, видатного майстра художнього ткацтва й килимарства Йосипа Джуранюка (1917–1988) з Косова, ажурні гардини Альбіни Саган (1931–2015) з Коломиї, декоративні писанки, створені в різних техніках, тематичні світліни Юрія Атаманюка та Євгена Гапича, фото, що відображають артефакти сучасності — “писанки” з переплавлених решток ракет і гільз... Пред-

ставлено й традиційні паски, які для мистецького заходу випекла Анна Жуківська з с. Космача.

Виставку відкрито в межах Х ювілейної виставки-конкурсу “Світ писанки”, участь у якій взяли писанкарі з різних куточків України, а також зі Словаччини, Румунії, Хорватії, Чехії, Польщі, Швейцарії та США. Відрадно, що серед учасників є чимало майстрів, творчість яких представлено і в колекції коломиїського музею.

З вітальним словом до писанкарів та широкого кола митців і громадськості звернулись генеральна директорка Національного музею Ярослава Ткачук, директор ужгородського скансену Василь Кощан, ректор Ужгородської греко-католицької богословської академії імені Блаженного Т. Ромжі о. Петро Береш, перший заступник голови Закарпатської обласної ради Андрій Шекета, голова Закарпатського осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України Людмила Губаль.

Виставка триватиме до 7 травня.

Оксана ЯСІНСЬКА

Едуард ОВЧАРЕНКО

Техніці живопису Дмитра Ковалю не просто знайти однозначне визначення: хтось скаже, що це імпресіонізм, інший вгадає в його мазках традиції пуантилізму. Незвичайний авторський стиль митця у поєднанні з ніжною колористикою та глибоким символізмом створює атмосферу казкової реальності – ностальгійну, загадкову і самотню. Декоративні елементи надають полотнам художній елемент монументальності. Основними напрямками у творчості живописця є імпресіонізм та пуантилізм, поєднані з абстрактним і декоративним мистецтвом.

Творчий доробок митця представлено в сотні групових, всеукраїнських та міжнародних виставок. Дмитро Коваль – лауреат багатьох державних та міжнародних мистецьких премій, переможець всеукраїнських виставок, бієнале та триєнале живопису. За свою унікальну авторську манеру письма він здобув любов та повагу багатьох поціновувачів вишуканого мистецтва, а його твори широковідомі як в Україні, так і за кордоном.

– До мене звернулося керівництво Київського національного університету технологій та дизайну і безпосередньо директорка нашого фахового Коледжу технологій та дизайну Любов Хмелевська, аби я презентував свої роботи у виставковому центрі “Мистецький простір” нашого університету, – розповів Дмитро Коваль.

Ця подія відбувалася в рамках відзначення 65-річчя коледжу. Керівництво вирішило, що варто було б презентувати мене як одного з провідних викладачів, художника, якого знають і шанують. І щоб сучасна творча молодь мала змогу побачити, у кого вона навчається і від кого переймає досвід.

Основну частину виставки становили твори мого крайнього доробку. Представлена серія жіночих портретів, які створювалися переважно в автентичному ключі, але стилістично вони досить різні. Є як твори традиційного імпресіонізму, так і ті, що створені в декоративному і абстрактному ключі.

Може виділити одну з моїх нових картин – “Портрет Марії Кречунке”. Поруч портрети – “Стояла я і слухала весну”, “Портрет невідомої в червоному намисті”, “Мирославна”. З інших серій – “Зародження стихії”, “Останні промені сонця” та ін.

Образи жінок мене сильно надихають. Вони надзвичайно пластичні, виразні, ефектні з точки зору мистецтва. Ці образи

Автентична творчість Дмитра Ковалю

У виставковому центрі “Мистецький простір” Київського національного університету технологій та дизайну відбулася виставка робіт знаного українського художника, викладача університету, члена Національної спілки художників України Дмитра Ковалю “...Мирний сон”. Митець зацікавив глядачів роздумами на тему вічності й переродження...

так чи інакше дотичні до мого життя, це важливі для мене люди. Образ жінки суголосний з образом української автентичності, образом України як такої.

Власне центральну частину експозиції посідає відомий твір “Українська молитва”, за який у 2018 році я отримав мистецьку премію імені Михайла Деревуса в номінації “Живопис”. Для мене ця робота є визначальною в творчому доробку. Вона створена раніше, але є певною рефлексією на сьогоднішній день, збірним образом української автентичності.

Також на виставці були представлені пейзажні серії та натюрморти. Деякі з них вже знайшли своє місце у приватних колекціях. Мені дуже приємно, що мої картини є в місті Барбізон, що поблизу Парижа, в якому зароджувалася славетна барбізонська школа. Можна сказати, що ця школа стала предтечею всього імпресіонізму в образотворчому мистецтві і мистецтві загалом.

Відкриття виставки відбулося при

аншлагу. Чесно кажучи, я такого не очікував. Хвилювався з приводу її відкриття. Зазвичай такі заходи відбуваються ввечері або в другій половині дня, коли люди вже звільнилися від буденних клопотів, закінчили роботу. А цього разу відкриття почалося об 11:20. Та попри досить ранню годину на заході яблуку не було де пасти.

До мене на відкриття завітали близько 300 осіб – колеги, друзі, студенти. Почесні гості на відкритті – Надзвичайний і Повноважний Посол В'єтнаму в Україні Нгуєн Хонг Тхач, начальниця відділу культури Печерської райдержадміністрації у місті Києві Діана Маринич, народна художниця України, академік Віра Барінова-Кулеба, голова Київської організації Національної спілки композиторів України, лауреат Шевченківської премії Віктор Степурко, Шевченківський лауреат, творець української абетки “Рутенія” Василь Чебаник, директор Музею-майстерні Івана Кавалерідзе, заслужений працівник культури Ук-

раїни Олександр Юнін, керівниця благодійного фонду Поліна Кравченко, з якою ми вже мали кілька спільних проектів, засновник фонду “Ukrainian charters exhibition” Дмитро Папенко, який фінансово підтримує цей захід, заслужений журналіст України Сергій Комісаров, який медійно підтримує проект. З теплими словами по відеозв'язку долучилися заступник голови Чернівецької обласної ради Михайло Павлюк, депутат цієї ради Павло Брижчак, почесний громадянин міста Чернівці і мистецтв” Микола Шкрібляк, заступниця директорки Чернівецького обласного художнього музею Марія Ільків, экс-мер міста Барбізона та генеральний секретар європейської спілки художників “Euroart” П'єр Будаель. Усі вони розділили зі мною це свято мистецтва, продемонстрували свою зацікавленість українською культурою. Особливо хочу подякувати всім, хто підтримує проект, зокрема родині третього президента України Віктора Ющенка та студентці четвертого курсу ФКМД КНУТД Дар'ї Пустовіт (за дизайн).

Відкривали виставку ректор Національного університету технологій та дизайну Іван Грищенко та вже згадана директорка нашого коледжу Любов Хмелевська. Вела захід заслужена артистка України Людмила Ардел'ян. Після закінчення урочистостей відкриття була моя авторська екскурсія. Усі гості отримали в подарунок каталоги моїх робіт та іншу друковану продукцію у вигляді репродукцій з авторськими підписами.

Періодично я був на виставці, де спілкувався з гостями, серед яких – народний художник України Анатолій Марчук, а також численні друзі, студенти. На вихідних проводжу авторські екскурсії.

Завдяки підтримці начальниці відділу культури Печерської райдержадміністрації Діани Маринич у приміщенні адміністрації триває виставка робіт студентів нашого коледжу до ювілею Тараса Шевченка. А завдяки лауреату Шевченківської премії Віктору Степурку – моя невелика персональна виставка в Київській організації Національної спілки композиторів України.

Днями в Музеї-майстерні Івана Кавалерідзе відкрилася виставка викладачів кафедри живопису та образотворчого мистецтва Фахового коледжу мистецтв та дизайну, присвячена ювілею цього навчального закладу.

СЛОВО Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Прогвіти” – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі – за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об'єктивним словом можемо допомогти “Слову Прогвіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ КБ “ПРИВАТБАНК” (ЄДРПОУ банку 14360570, код банку 305299) відкрито рахунок: № UA26305299000026004036804116; отримує: ГО “Всеукраїнське товариство “Прогвіти” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

На наше прохання про допомогу для газети “Слово Прогвіти” відгукнулися:

1. Бучма Ігор Михайлович – 1000 грн.
2. Орищенко Анатолій Михайлович – 1000 грн.
3. Каленюк Петро Іванович – 1000 грн.
4. Мороз Лариса Захарівна – 500 грн.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіти”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Ігор ЗОЦ

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)

Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ГОЛОМША
Юрій ГАНДЗЮК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК

Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Прогвіти” – 30617

Листування з читачами –
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.